

Doštnina pavšallrana.

1900

Šoll. mladini

in učiteljstvu!

1920

SLOVENSKI UČITELJ

Glasilo jugoslovanskega
krščanskega učiteljstva

Urednik F. Fabinc

Leto XXI.

Številka 7., 8.

Vsebina:

	Stran
Dvajset let	117
Ideja vodnica. Iv. Strukelj	121
Ljud. šol. čitanka. J. Pečjak. (Dalje)	124
Iz moje prakse. Janko Polák. (Konec)	127
Iz ruskih čitank. Fr. Silvester	129
Zanemarjena panoga. A. Čadež	132
Na delo med narod! Angela Grčar	135
Kultura in književnost	141
Zapiski	144
Društvena in stanovska kronika	147

Javna kvalifikacija ljudsko- in meščanskošolskega učiteljstva.

Naredba poverjeništvu za uk in bogočastje o usposobljenostnem ocenjanju učiteljev na javnih ljudskih in meščanskih šolah v Sloveniji.

Dokler se po zakoniti poti ne ustanove določila o službenem ocenjanju učiteljev na javnih ljudskih in meščanskih šolah v Sloveniji, se odreja na podstavi pooblastila § 78. drž. zakona o ljudskih šolah z dne 14. maja 1869., št. 62 drž. zakona to-le:

§ 1.

Ravnatelji in nadučitelji večrazrednih šol predložijo najkasneje do dne 30. junija vsakega leta okrajnemu (mestnemu) šol. svetu za vsakega podrejenega učitelja službeni popis glede zmožnosti, metode, marljivosti, točnosti in vestnosti, uporabnosti in vedenja.

§ 2.

Za vsak šolski okraj se ustanovi pri okr. šolskem svetu okrajna ocenjevalna komisija, ki priobči na podstavi službenega popisa (§ 1.) in nadziranj okrajnega šolskega nadzornika vsakemu učitelju dotičnega okraja pod zaprtim ovojem in proti obratni poštni sprejemnici službeno oceno po tem-le vzorcu:

Službena ocena.

Vaše delovanje na . . . . . šoli v . . . . . se za šolsko leto . . . . .
na podstavi službenega popisa šolskega vodstva in nadziranj z dne . . . . .
in z dne . . . . . ocenja tako-le:

1. Zmožnosti: . . . . .
  2. Metoda: . . . . .
  3. Marljivost, točnost in vestnost: . . . . .
  4. Uporabnost: . . . . .
  5. Vedenje: . . . . .
- Opomba: . . . . .

§ 3.

1. Člani okrajne ocenjevalne komisije so:
predsednik okrajnega šolskega sveta — načelnik;
okrajni šolski nadzornik — poročevalec;
zastopnik učiteljstva ljudskih in meščanskih šol v okrajnem šolskem svetu —
prisednik. Ako sedi v okrajnem šol. svetu več zastopnikov učiteljstva, stopi tisti izmed
njih v okrajno ocenjevalno komisijo, ki ga določi predsednik okrajnega šolskega sveta

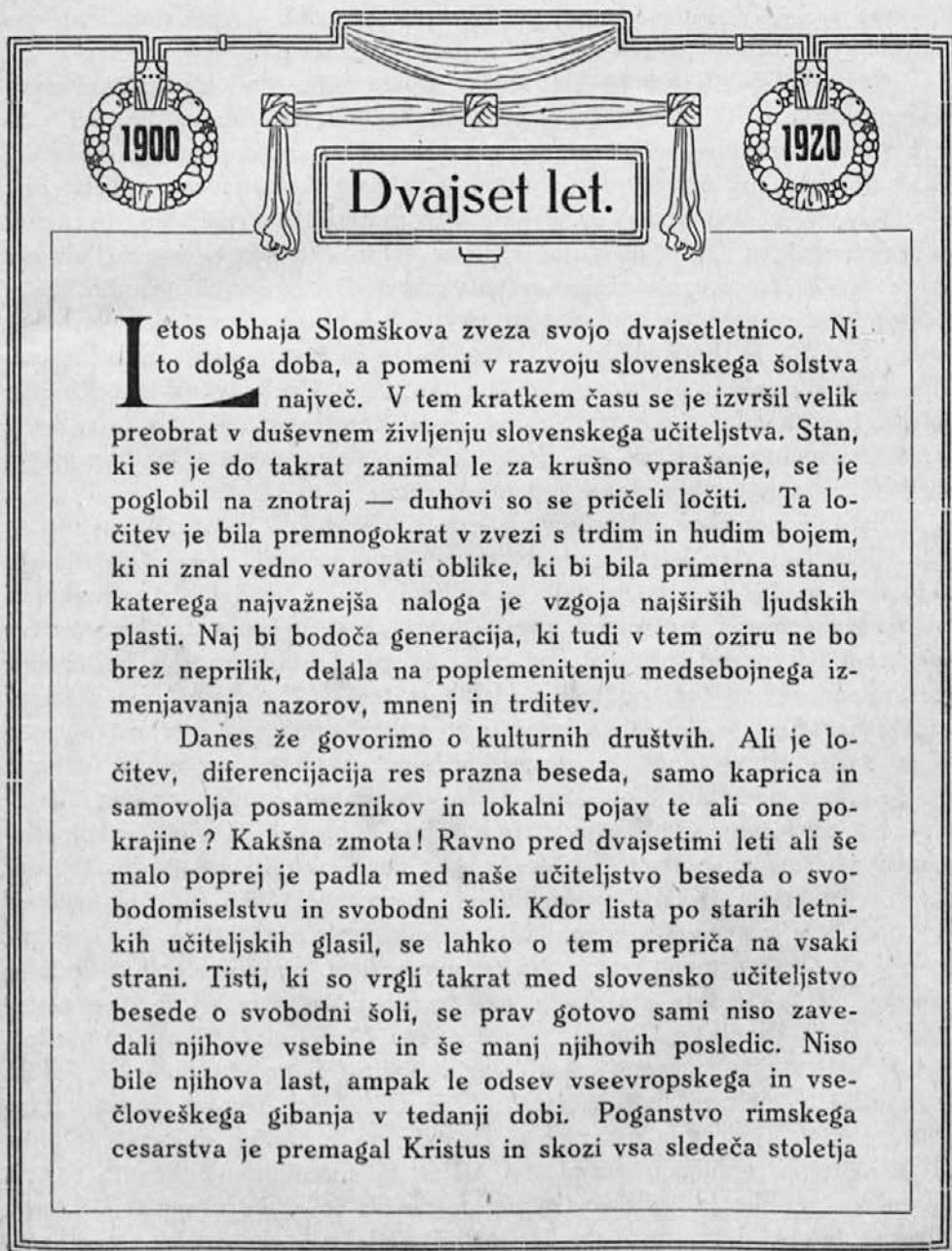
SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO JUGOSLOVANSKEGA KRŠČANSKEGA UČITELJSTVA

LETO XXI.

LJUBLJANA, 15. julija 1920.

ŠT. 7., 8.

Letos obhaja Slomškova zveza svojo dvajsetletnico. Ni to dolga doba, a pomeni v razvoju slovenskega šolstva največ. V tem kratkem času se je izvršil velik preobrat v duševnem življenju slovenskega učiteljstva. Stan, ki se je do takrat zanimal le za krušno vprašanje, se je poglobil na znotraj — duhovi so se pričeli ločiti. Ta ločitev je bila premnogokrat v zvezi s trdim in hudim bojem, ki ni znal vedno varovati oblike, ki bi bila primerna stanu, katerega najvažnejša naloga je vzgoja najširših ljudskih plasti. Naj bi bodoča generacija, ki tudi v tem oziru ne bo brez nepravilnosti, delala na plemenitenju medsebojnega izmenjavanja nazorov, mnenj in trditev.

Danes že govorimo o kulturnih društvih. Ali je ločitev, diferencijacija res prazna beseda, samo kaprica in samovolja posameznikov in lokalni pojav te ali one pokrajine? Kakšna zmeta! Ravno pred dvajsetimi leti ali še malo poprej je padla med naše učiteljstvo beseda o svobodomiselstvu in svobodni šoli. Kdor lista po starih letnikih učiteljskih glasil, se lahko o tem prepriča na vsaki strani. Tisti, ki so vrgli takrat med slovensko učiteljstvo besede o svobodni šoli, se prav gotovo sami niso zavedali njihove vsebine in še manj njihovih posledic. Niso bile njihova last, ampak le odsev vseevropskega in vsečloveškega gibanja v tedanji dobi. Poganstvo rimskega cesarstva je premagal Kristus in skozi vsa sledeča stoletja

je imelo človeštvo enoten kulturni ideal — Kristusa in njegovo Cerkev. Po tem je bila uravnana tudi vsa vzgoja. Moderni dobi se je zahotelo po nečem drugem in vrgla je baklo med kulturne narode s svojo vablivo besedo o svobodi in svobodni šoli, ki ju pa ni znala natančneje formulirati. Zato imamo dve fronti: Za Kristusa in proti Kristusu in vsemu, kar je z njim v zvezi. To je nasprotstvo dveh kulturnih sil, ki tečeta vzporedno in kdor tega ne uvidi, le dokazuje, da ne pozna duševnega toka, ki danes giblje in pretresa dušo kulturnega človeka ne samo na Kranjskem, Štajerskem ali v Sloveniji, ampak v Evropi, Ameriki in povsod. Zato je potrebna Slomškova zveza kot kulturna organizacija.

Še nekaj je, kar našo krščansko organizacijo globoko loči od svobodomiselnih učiteljskih organizacij. Oni hočejo vse šolstvo izročiti učiteljstvu in uradništvu ter ga popolnoma odtrgati od življenja, mi pa hočemo, da sodelujejo pri šolstvu vsi činitelji, ki imajo kako zvezo s šolstvom, ker šola je v prvi vrsti vzgojevalnica in potem šele učilnica. In nekaj neverjetnega je! To stališče ne zastopa samo Slomškova zveza, ampak sploh vse krščanske učiteljske organizacije tudi pri drugih narodih. Zato vidimo tam stremljenje voditi šolstvo v duhu birokratizma od zgoraj navzdol, pri nas pa hočemo spraviti šolo v zvezo z življenjem, z ljudstvom, ki naj bo neusahljiv vir novim idejam, katere naj prenavljajo in poživljajo šolstvo, od spodaj navzgor. Na eni strani terorizem ene sile, na drugi strani harmonija vseh sil, — tega načelnega nasprotstva bi ne mogla zbrisati nobena enotna stanovska organizacija!

Zato je potrebna Slomškova zveza kot kulturna organizacija.

Učiteljski stan je treba idealizirati. Nismo poštarji, nismo železničarji, naše delo je duševno, naše delo je kulturno in če upravičeno zahtevamo od svojega naroda življenjskih predpogojev zase in svoje družine, potem sme tudi isti narod zahtevati od nas, da mu to povrnemo s kulturnimi vrednotami, ki so tudi podlaga ljudskih materijelnih dobrin. Naš jugoslovanski narod se je do danes razvijal po kulturnih načelih krščanstva, zato je še danes zdrav ter še ni dosegel vrhunca svojega narodnega razvoja.

Zato je potrebna Slomškova zveza kot kulturna organizacija.

Ko smo tako samo v nekaterih splošnih obrisih utemeljili svojo sedanjost, naj še pogledamo za dvajset let nazaj, ko so se gradili temelji naše organizacije. Kakor vsaka človeška naprava, tako tudi Slomškova zveza ni bila v svojem življenju brez napak, brez pregreškov, toda vedno je odkrito in pogumno zavračala le prevečkrat neopravičene in žaljive napade od te ali one strani. V ozki zvezi z organizacijo je bilo njeno glasilo. Prva številka „Slov. Učitelja“ je izšla 22. dec. l. 1899., tedaj predno je bila ustanovljena „Slomškova zveza“. Takratni prvi urednik Fr. Jaklič je napisal članek »Zakaj je izšel „Slov. Učitelj“«. Tamkaj pravi: „List „Slov. Učitelj“ je rodila potreba. To vam ne bo težko dokazati. Ozrite se le nekoliko v bližnjo minulost! Ali se še spominjate duhovnih vaj za slovenske učitelje in učiteljice? Mislim, da jih še nihče ni pozabil. Kakor hitro se je izvedelo, da vabi knezoškof učitelje k duhovnim vajam, za-

grmeli so naši voditelji v „Slov. Narodu“ in prepovedali — učiteljem udeležbo. Na dopise v „Slov. Narodu“ se ne moremo sklicevati, ampak sklicujemo se na zborovanje „Zveze“ v Gorici. Tam je voditelj „Zveze“ in naš tovariš izjavil: „Onih trideset tovarišev, ki so šli v ljubljansko semenišče k duhovnim vajam, ne smatramo več za svoje tovariše.“ Na istem pomembnem zborovanju se je „Zveza“ proglasila kot del narodno-napredne stranke kranjske ter izvolila Tavčarja in Hribarja za svoja častna člana.

V „Učit. Tovarišu“ z dne 10. listopada 1899. se je pisatelj izjavil: nam slovenskim učiteljem je pod sedanjimi razmerami stokrat ljubše, da sedi v kranjskem deželnem šolskem svetu nemški liberalec dr. Schaffer, kakor pa če bi sedel v tej važni korporaciji n. pr. čast. g. A. Koblar, čast. g. Andrej Kalan ali pa kdo drugi te stranke. Tega mišljenja kokor mi je 99 0/0 slovenskega učiteljstva.“

„Slovenski Učitelj“ je izšel. Z njim zadostimo po možnosti svojemu verskemu in narodnemu prepričanju, pa tudi svoji časti.

Naj naš list zbira in družu vse krščansko misleče učitelje in odgojitelje slovenskih dežel! Naj utrjuje stanovski in narodni ponos ter budi živo versko zavest med slovenskim učiteljstvom! Za Boga in domovino.« —

V drugi številki najdemo ponatis „Škofijskega lista“ t. j. pismo škofa dr. Jegliča z dne 16. dec. 1899., v katerem med drugim prijazno in dobrohotno piše učiteljstvu: „Naj bi duhovni in učitelji složno vzgojevali otroke naših katoliških staršev. Naj učitelji priznajo cerkev Jezusovo in vseobsežne njene naloge, naj ji bodo vdani in verni otroci, pa naj zato tudi spoštujejo duhovne, po katerih cerkev nalogo svojo izvršuje, naj ne zamerijo duhovnu, ako se kaj spozabi, ako je morebiti bolj nesrečnega temperamenta, pa je prehitro užaljen. Pa tudi gg. duhovni naj radi priznajo to, kar je tudi na novi šoli res dobrega, naj sočutno sprejemajo dobro prizadevanje učiteljev, naj jim pomagajo in jim bodo prijazni tudi tedaj, ko bi kak učitelj kaj pogršil ali poln krivih idej preziral duhovne.«

„Učiteljski Tovariš“ je na to odgovoril s člankom „Srebrna palica“, kar je še bolj poglobilo in povečalo razkol duhov v učiteljskih vrstah. Prišlo je do tega, do česar je moralo priti, do ustanovitve „Slomškove zveze“, ki se je izvršila s tem pozivom l. 1900:

»Drugi slovenski katoliški shod nam nudi priložnost, da željo, ki smo jo že dolgo gojili, uresničimo in z novim društvom stopimo v javnost. K tej slovesnosti se bodo zbrali iz vseh slovenskih dežel navdušeni katoliški Slovenci in kakor smo izvedeli od pripravljalnega odbora, bode tudi slovensko učiteljstvo pri njej častno zastopano. Zato sklicujemo osnovalni shod, to je:

na ponedeljek 10. septembra ob 3. uri popoldne v dvorano
„Katoliškega doma“ v Ljubljani.

Za pripravljalni odbor:

Fr. Jaklič,
učitelj.

Rudolf Vižintin,
učitelj.

Anton Kržič,
c. k. profesor.

Marija Štupca,
učiteljica.

Na prvem zborovanju so bili izvoljeni v odbor: Fr. Jaklič, J. Novak, J. Cenčič, J. Bajec, Fr. Tomažič, Antonija Štupca, Pavla Krušič, Holzinger pl. Weidlich, R. Vižintin. Izmed katehetov pa: Fr. Oswald, Ant. Kržič in dr. Jož. Gruden. S tem je bilo učiteljstvo ločeno v dve kulturno jasno ločeni skupini.

„Učiteljski Tovariš“ iz leta 1901, str. 118, pravi: »Naša „Zaveza“ je združenje naprednega učiteljstva.« Str. 126 piše: »Svojega političnega prepričanja nam ni treba skrivati nikdar in kadar treba, posebno ob volitvah, pojdemo odločno za narodno-napredno stranko.«

V poročilu v XIII skupščini Zaveze na Bledu, čitamo str. 135 v pozdravnem govoru predsednika: »Neučitelji, pa voditelji — kako čudno se glasi to — naših zaslepljenih klerikalnih tovarišev in tovarišic pravijo, da se branimo imena: napredni, ali celo liberalni učitelj! Ne, ne branimo, ne sramujemo se tega priimka, temveč priznajmo s ponosom vselej in povsod in vpričo vsakogar, da je v tem imenu združen že naš **program**.«

Od tega časa so tudi napadi na katoliške kulturne in strankarske organizacije vedno bolj pogosti in ljuti. Vendar pravi predsednik Slomškove zveze še l. 1907. na občnem zboru (Slov. Učitelj 1907, št. 12): „Slomškova zveza“ je bila ustanovljena kot nekak protest proti političnim in verskim težnjam „Učiteljske Zaveze“ in njenih glasil. Ustanovljena je bila v času, ko se je na Kranjskem liberalizem najbolj šopiril, ko je bil njega vpliv najvažnejši. Z velikanskimi uspehi se ne moremo ponašati. Vsa učiteljska vzgoja po društvih in časopisju je nam mnogo škodovala, kjer pa vzgoja ni dovolj izdatna, pomagal je kolegijski terorizem. Dal Bog, da bi bilo bolje.

Naših neuspehov ni kriv „klerikalizem“, krivo je to, ker so brezvestni voditelji stanovsko našo organizacijo postavili v službo ene politične stranke ter izzvali proti našemu stanu veliko večino našega naroda. Kdor pa tega ne verjame, naj proučuje zgodovino učiteljskega stanu v naši deželi od leta 1890.

Ako bi pa kdaj „Učiteljska Zaveza“ in njena društva nastopila pravo pot stanovske organizacije, bi bilo tudi naše društvo brezpomembno — a dokler se to ne zgodi, bodemo delovali tako, kakor je želel pokojni predsednik „Zaveze“, Vojteh Ribnikar, vzajemno z duhovščino in posvetnim razumništvom v korist šole in našega stanu.

Naš ideal je: Stanovska organizacija, ki ima pred očmi samo blagor našega stanu in blagor našega šolstva, v kateri je pa vsak član politično popolnoma svoboden.«

Tako je govoril l. 1907. takratni predsednik „Slomškove zveze“, kar zgodovinsko dokazuje, da je v katoliški organizaciji takrat še vladalo vsestransko nesebično hotenje z učiteljskim stanom. „Zaveza“ je odgovorila s tem, da je oficijelno proglasila svojega predsednika za kandidata narodno-napredne stranke pri deželnozborskih volitvah, kjer je dobil komaj desetinko glasov in je bil na ta način tudi ves stan moralno poražen, ker se je glasilo „Zaveze“, „Učit. Tovariš“, z vso silo vrglo v volilno borbo.

Od tega časa datirajo vsi težki dnevi za učiteljski stan, ki je moral trpeti za usodepolne pregrehe svojih voditeljev. Danes zopet stopa vprašanje enotne učiteljske organizacije na plan in zopet je „Slomškova zveza“, ki to dejstvo iskreno pozdravlja. Ali si ustvari učiteljstvo svojo strokovno organizacijo? Bojimo se, ker še vidimo med svobodomiselnim učiteljstvom v ospredju ljudi, ki nosijo na čelu pečat stanovskih grehov preteklosti. Vidimo pa vstajati bodočnost učiteljske strokovne organizacije z odkritim jamstvom politične in kulturne svobode posameznikov ali celih skupin.

Kako je bilo z glasilom „Slomškove zveze“? Šest letnikov „Slov. Učitelja“ je uredil Fr. Jaklič. VII. in VIII. letnik sta brez uredniškega imena, IX. letnik sta pa uredila A. Čadež in J. Novak. List se je dosedaj imenoval: „Glasilo krščansko mislečih učiteljev in vzgojiteljev“, sedaj pa dobi naslov: „Glasilo slovenskih krščanskih učiteljskih in katehetskih društev.“ XIV. letnik zopet uredita A. Čadež in Fr. Jaklič, XVI.—XIX. letnik je pod uredništvom A. Čadeža in sedaj urejuje že drugo leto „Slov. Učitelja“ F. Fabinc.

Kaj naj rečemo? List je duša vse organizacije, zato je naše učiteljstvo dolžno, da ga duševno in gmotno podpira.

Želimo, da postane „Slomškova zveza“ kulturna organizacija, kakor smo začrtali uvodoma, ker odkritosrčno želimo, da si ustvari učiteljstvo močno strokovno organizacijo. Če nam bo onemogočeno sodelovati, potem pojde „Slomškova zveza“ svojo pot. Vedno bomo držali visoko prapor stanovskega ponosa in časti ter neustrašeno branili svojo pravico, z isto odločnostjo pa se bomo držali načel Kristusovih in njegove Cerkve, kar je jasno in nedvoumno izraženo v programu naše organizacije. In še nekaj ne smemo pozabiti: Danes imamo svojo narodno državo, ujedinjeno domovino. Vsak član naše organizacije je dolžan, da z odkrito dušo in poštenim srcem dela pri zgradbi te narodne države, da bo močna na zunaj in na znotraj, da se oddolžimo našim prednikom in ustvarimo lepo domovje našim potomcem. Z našimi tovariši drugega prepričanja hočemo lojalnega sodelovanja v šoli in zunaj šole; napadali in zaničevali ne bomo nikdar in nikjer, branili se bomo pa vsikdar in povsod odločno in brez strahu. Letos stopimo v tesnejši stik z našimi brati **Hrvatí** in naša srčna želja je, da pozdravimo pri prihodnjem jubileju v naši sredi brate **Srbe**, ker tudi srbski del našega naroda je globoko prožet s krščanstvom. S to mislijo gremo v bodočnost.

Ideja vodnica.

Iv. Štrukelj.

Pred dvajsetimi leti so naši idealni in pogumni tovariši dvignili zastavo Slomškovo, na katero so napisali čisto in celo katoliško načelo: Veri, vzgoji, pouku! To načelo nam je bilo skozi 20 let ideja vodnica, nam

je še danes in ostane nam v bodočnosti. Ker se zavedamo, da moramo biti slovenski učitelji zvesti sinovi svojega naroda in tudi svete katoliške Cerkve, zato hočemo dvigniti visoko to zastavo in nihče nam je ne sme onečastiti. Nosili pa jo bomo dotlej, da pride čas, ko bo krščanska ideja premagala vse uporne sile — premagala Antikrista.

* * *

Antikrist, ki se javlja na zemlji v različnih oblikah, odkar se je rodilo krščanstvo, je zanesel boj tudi v učiteljske vrste. V jedru je ta boj med Bogom in hudičem, med dobrim in slabim. V novejši dobi se javlja pod imeni: liberalizem, socijalizem, komunizem, nihilizem, anarhizem itd. Ni domačega kova, ampak uvozno tuje blago. Pregarja ga pa povsod enaka usoda. Oče socijalizmu in komunizmu je liberalizem, ki sta ga sinova skoraj že ubila; hčerka komunizma, anarhija pa bo ubila tudi komunizem, kakor prorokujejo. Narodi in stanovi, ki trpe pod temi prevratnimi — izmi, se nam zelo smilijo. Najbolj pa obžalujemo, kar je naravno, da je v to močvirje zašel tudi velik del učiteljskega stanu. Zgodovina preteklosti in sedanjosti nas uči, da vodijo te prevratne ideje v versko, нравno in gospodarsko propast. In zakaj? Zato, ker zametujejo Boga, vero! Mi vemo, da je »Bog gospod narodov in blagor narodu, čigar Gospod je Bog«, pravi psalmist. Vera — Bog! To je naše načelo, zapisano na naš prapor, naša ideja — zvezda vodnica. Silno obžalujemo, da nas je ravno to načelo ločilo. One, ki so že pred 20 in več leti v kljub tedanjim žalostnim razmeram in zmotam verovali v to načelo, so lastni tovariši tajno in očitno zaničevali, zametovali in preganjali. To nelepo in netovariško postopanje pa je rodilo to dobro, da so se zaničevani dvignili in si ustvarili lastno organizacijo. Učiteljski ugled je to dvignilo, ker sicer bi bila javnost po vsej pravici sodila, da med učiteljstvom ni bilo načelno izobraženih mož. Tujim silam se dajo voditi samo načelno (mož) neizobraženi slepci. Res, da je v posameznih stanovih veliko poltičev-polmišev, tako tudi v učiteljskem. To žalostno dejstvo pa ravno v učiteljskih vrstah vpije po večji načelni izobrazbi, za katero pa je organizacija nujno potrebna. In, če je komu polutanstvo kvarno, je najbolj kvarno učiteljstvu; učiteljski poklic zahteva jasnih pojmov, kajti kdor sam nima jasnih pojmov, jih tudi drugim dati ne more. In poklic učitelja je vendar v prvi vrsti vzgoja. Vzgoja pa sloni na načelih. Polovičarstvo pa demoralizujoče vpliva na ljudstvo in dr. Mahnič trdi, da so polovičarski katoličani za vernike nevarnejši od liberalcev samih. To po mnenju mojem velja še posebno za naše učiteljske razmere. Velik del učiteljstva vodi edino načelo koristnosti; v delu tega ali onega pa ne vidijo drugega, kakor gonjo po dobičku. Tega pa niso videli pred 20 leti, kakor tega zopet sedaj ne vidijo, da se mnogi, ki se eksponirajo za načela, izpostavljajo veliki eksistenčni nevarnosti. Pa Bog jim odpusti! To dejstvo ravno nazorno kaže, kako velika je potreba načelne izobrazbe.

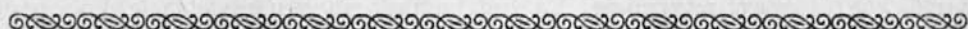
Nihče pa bolj ne potrebuje jasnih nazorov kakor učiteljstvo, da bi

vztrajno in zavestno težilo za določenim smotrom. Tudi v tej babilonski zmešnjavi pojmov bi učiteljstvo moralo hoditi varno, vedeti, česa se mora ogibati, vedeti, česa se oprijeti in ne brezuspešno tavati semintja, brez cilja, brez načela. Ponavljam: nič drugega, kakor verstvena ideja nas je ločila, nas loči in nas bo. Verska misel družī in loči nas in vse druge stanove. »Bog je znamenje, ki se mu oporeka, on je vsemogočni ločilni princip.« (Dr. Mahnič.) Brezbarvno, polovičarsko živetarjenje je znak za posameznika, kakor tudi za organizacijo, duševne lenobe in duševnega spanja ter je velika ovira vsakemu svobodnemu napredku. V to vrsto spadajo po dr. Mahniču naši katoliški liberalci, ki so prava zavora katoliške stvari. In sam veliki papež Leon XIII. svari pred zvezami z liberalci, češ, da se motijo oni, ki si obetajo od njih kake koristi; liberalizem kvari vse dobro, zavira pravi napredek. Pa tudi vsakdanja skušnja nas lahko prepriča, da po liberalnih družbah rada glava boli in vest teži. Tista prijetna omotica, ki tega ali onega objema v liberalni družbi, ne traja dolgo; prej ali slej se zdrav človek zave in se je kesa, le nesrečnik se je rešiti ne more.

Edinost tam, kjer ljudje niso enih misli, enih načel, ene vere, je nemogoča. Fundamentalno naše načelo je: versko-nravna vzgoja, kar umevamo tako, da je vzgojiti mladino v prvi vrsti za nebesa, v drugi za zemljo. Ali moremo biti tu edini z onimi, ki ta princip zametajo? Kaj jih ne poznamo, da mnogi naši liberalni tovariši po zgledu svojem in dejansko rajši vodijo izročeno jim mladino v Cerkvi nasprotnem duhu? Moremo biti tedaj edini s takimi? Samo tedaj, kadar gre za zgolj materijelne stanovske zadeve, je edinost mogoča in nujna. Nikdar pa ne, ako gre za duševne dobrine, smotre, ker nismo edini v načelu — veri, kar sem že poudarjal zgoraj. Še celo prijateljstvo, srčno in trajno namreč, je nemogoče, ker nas sovražijo, dasi jim ne storimo nič hudega. Marsikateri je to že doživel na lastni koži. Ti nesrečni pojavi brezboštva pa so zanešeni v učiteljstvo po naši svetni inteligenci, ki je po brezbožnih filozofskih teorijah že skoraj popolnoma razkristjanjena. Za tem nesrečnim delom naroda se meče velik del slovenskega učiteljstva in se ž njim vred bori proti vplivu krščanstva v šoli in javnosti. Velika večina ne dela tega iz globljega prepričanja, ampak samo vsled tega, ker jim obetajo in jih mamijo z materijelnimi dobrinami. Mnogim je še geslo: Ubi bene, ibi patria. Enake pojave smo opazovali v dobi slovenskega liberalizma, enaki se že pojavljajo v dobi socializma. Za krščanskega učitelja pa ne sme biti mamilo strankarska vaba. Njemu mora biti sveto, nedotakljivo edino ančelo. Vsake druge mōre se mora otresti. Hegemonijo, pa naj pride od koderkoli, mōra odklanjati; politično in stanovsko tudi. Visoko pa moramo ceniti svobodo, saj je svoboda po dr. Mahniču najvišje naravno dobro; te nam ne sme odrekati nihče! Kar pa smo spoznali za pravo, tega se oprīmimo brez pomišljevanja, brez boječnosti, brez kompromisov. Proč tudi s tisto prirojeno lenobnostjo, z obzirnostjo! Nobene disharmonije! Boj, ki ga bijemo, je boj idej. Učitelj-inteligent vendar ne more ničesar delati brez misli.

Organizacije naše so tvorbe rezultata idej. Krščanska ideja, ki jo smatramo mi za absolutno pravo, izživlje na boj vse krive ideje. Trajalo bo to dotlej, da bo »en hlev in en pastir«. Čimbolj pa se oni, ki krščanske ideje, načela spoznavajo, drug drugemu bližajo, drug drugega oklepajo, tem prej bo zmagala naša. Samo kratkovidnost, breznačelnost, nedoslednost mnogih vernih tovarišev in tovarišic je vzrok, da še nismo tam, kjer bi po 20letnem obstoju Slomškove zveze že biti morali. Vi, upanje ljubezni, vi, golobje krotkosti, vi, ki menjavate svoje prepričanje kakor mesec svoje lice, nosite pred Bogom in ljudmi veliko odgovornost in ste sokrivi, da še ni izginil iz učiteljskih vrst — Antikrist. Ven ž njim! Ko dosežemo to, tedaj šele pride dan sprave, edinosti, miru. To bodi tedaj naša ideja — zvezda vodnica.

Ljud. šol. čitanka.

(Misli ob 1. št. Šol. lista za I. in II. stop.)

Narodni, etični, estetični in relig. moment v čitankah.)

R. Pečjak.

(Dalje.)

Moderno nacionalno vprašanje je komplicirano in vsebinsko vedno globlje in obširneje. Pred našimi očmi raste sija, ki ne pozna narodnih ne državnih mej in ki je faktično že najmočnejša in najbolj odločujoča. Ime ji je moderna kultura, ki teži za tem, da postane svetovna. Z njo je zagospodovala Anglija in z njo gospoduje Amerika vsemu svetu. Gorje narodu, ki hoče to silo negirati in ne poseže po svojih močeh v ta titanski boj. Zato: vsak narod mora stremiti po kulturni in gospodarski ekspanzivnosti. Kdor ne gre naprej, gre nazaj. Že v mladini moramo vstvariti ono psihično dispenzijo, da bo razumela pozneje, kako smo s tisoč in tisoč žilicami spojeni z drugimi narodi, kako jih moramo spoznavati, da bo mogoče z njimi konkurirati in — živeti. Napačna pa je vzgoja po nemškem vzorcu, katere pečat je bil vtisnjen v vsako čitanko: Deutschland, Deutschland über alles . . . in katero že tudi pri nas propagirajo, ne glede nato, da vzbujajo nizke strasti. Zato: morje, ta vedno se gibajoča cest^o z obloženimi ladjami mora v naše čitanke. Dobiti moramo mesto in nalogo svojemu narodu in državi v tej veliki internacionalni velesili. Le tako, t. j. v duhu časa moramo reševati narodnostno vprašanje tudi v vzgoji.

Našo moč in samozavest pa potenciramo lahko tudi s tem, da seznanimo mladino z drugimi Slovani. Rusija, ta deželna neizčrpne energije, ki nam je po svoji zgodovini in bogatem socialnem čuvstvanju tako sorodna, mora najti predvsem mesto v našem vzgojnem programu. Kakor je vršila Francija v revoluciji in Anglija v dviganju kolonij svojo svetovno misijo — istotako ima svojo svetovno misijo ruski narod: postaviti človeško vrednost nad vse druge, vzdigniti ponižane in razžaljene. In ker naj bo čitanka odsev, sinteza vse vzgoje, se mora tudi kulturni pomen slovanstva zrcaliti iz nje.

Naše narodno ujedinjenje je ves troimeni narod javno in najslovesnejše proklamiral. To moramo tudi v vzgoji izvesti najkonsekventneje. Zato se mi zdi potrebno, da bi izšlo že sedaj iz vzgojnih ozirov v Šol. listu saj par drobnih sestavkov v srbohrvaščini. Čitanka je harmonična celota. Že samo s tem, da bi to priobčili, bi pokazali na zunaj najlepše, da smo in hočemo biti en narod. To bi tudi otrok občutil. Gre za to, da se čuvstveno zblizamo in šele v drugi vrsti, da se priučimo jezika.

Pravimo, da imamo Jugoslovenci najlepšo narodno poezijo. V Šol. listu pa je skoraj ni. In vendar je narodna poezija najčistejši in najpreprostejši izraz narodne psihe in temelj vsemu umetnemu leposlovju. Res je, da nosi naša narodna poezija protiturško tendenco in bi zato ujedinjenju škodovala. Vendar se dobijo tudi drugi motivi, vsaj taki, kjer prevladuje socialno-etično čustvovanje, ki zato ne vzbuja nižjih strasti.

Gradimo državo v tako težkem času in v tako kompliciranih razmerah, kakor je ni morda še noben drug narod. Kako različna je Jugoslavija v etnografskem, kulturnem in verskem oziru! Kakor je lahko narod elektrizirati s par lepimi besedami o naši enotnosti, ravno tako težko je privzgojiti masi enotno mišljenje in čustvovanje, ki bi bilo globoke vsebine in trajno. Vendar se tega ne smemo strašiti, baš nasprotno, obrniti moramo sebi v korist. V raznolikosti je bogastvo idej. Treba jih je le harmonično urediti in podrediti najvišji ideji. Ne v uničevanju onih kulturnih posebnosti, ki imajo trajno vrednost, ampak v organičnem združevanju le-teh, v medsebojnem osvežujočem oplemenjevanju je podlaga nove jugoslovenske kulture. Šola mora to gojiti in čitanka mora nositi v sebi te kali.

Kakšna pa naj bo čitanka v splošno etičnem oziru? Podajajmo mladini samo to, kar lahko popolnoma pretvori v svoje mišljenje, hotenje in čustvovanje, ali kar je isto: kar lahko vedno primerja in uporabi v resničnem življenju. Le v tej notranji zvezi z resničnim življenjem bomo resnično etično in estetično vzgajali. Tako bomo mladino navajali, da bo v življenju sama iskala lepote in нравnih vrednot in da bo tam vso podano snov še enkrat čuvstveno doživela. Kar pa otrok ne prebavi — pa naj bo še tako lepo in dobro —, mu škoduje. Neka snov tišči mlado dušo, ker se ne more z njo organično razvijati, ker je za to stopnjo razvoja prezrela in pretežka. Niti prijeti je ne more s svojo revno apercepirujočo maso. Razvoj je moten. V prvi vrsti spadajo tu sem abstraktni, moralizujoči nauki, ki jih podajamo v dovršeni obliki celo najnežnejši mladini, mladini, ki ima še tako malo zaznav in predstav in tako preprosto čustvovanje. Vse naštetu pa je samo podlaga, orodje abstraktnemu mišljenju in kar je isto, razumevanju abstraktnih naukov. Tako podajamo mladini abstraktno sliko brez konkretne vsebine ali pa ji to vsebino napravimo z moralnimi nauki hotno in čuvstveno neprebavno in zato psihično in fiziološko neresnično. Vsi poznate otroke, ki znajo nebroj najlepših naukov, v resnici pa so moralno propali. Kriva je temu tudi vzgoja, ki jim je podajala etiko baš od nasprotne strani: začela je s sintezo namesto z

analizo, z obliko namesto z vsebino, s terorijo namesto z življenjem, s poukom namesto z vzgojo. Temelja, ki je doživljanje, ustvarjanje, udejstvovanje, mu ni dala.

Moralni nauki morajo iz šolskih čitank, ker oni motijo ono bogato individualno čuvstvovanje, ki ga povzroči vsak lep dogodek v duši. Vrzite kamen v vodo in pustite, naj valovi nemoteno v vedno večjih krogih. Vsak lep dogodek mora ležati nekaj časa v duši, da se razboli in ga duša popolnoma absorbira. Čemu tukaj razblinjanje in uničevanje individualnega čuvstvovanja, hotenja in mišljenja? Naj napravi raje učitelj sam moralni nauk s pomočjo učencev, kjer je že treba neke definicije. Ustvarii ga bo učenec sam in zato razumel. Dalje jemlje moralni nauk hotenju produktivnost, ovira tisto premikanje v nas, ko delamo sklepe, ki se imenuje aktivni jaz. Kaj pomaga deci, če ve, kaj je prav, če pa volja nima samostojnosti in vaje! Vaditi voljo pa se pravi nabirati v sebi moči. In šele ta rodi značaje. Zato: pripeljimo otrokovo dušo prav do sklepa z lepim dogodkom, nato pa pustimo, da izvrši ta akt sama. Tudi mlajšo deco, ki še nima dosti izkušenj, pripravimo lahko s fiziološkim vplivanjem do tega.

Sicer pa zahtevamo moralne nauke v spisih; da, še več, čitanka mora biti tudi moralno sistematično urejena. Toda ti nauki morajo dihati iz življenja — iz spisov, kot nevidna, povsod pričujoča, neizgovorjena eterična moč, ker šele v tej obliki pretrese dušo. Tudi moralna kritika je potrebna. Izvedimo pa jo namesto z nauki z nasprotujočimi si dejanji ali pa naj jo otrok z našo pomočjo izvrši.

Šolski list se jih je deloma otrešel, popolnoma pa ne. Takoj na uvodni strani doni kakor z visokega katedra doli monotona filozofija starca:

»Čuj, mladina, svete moje,
zdej je čas, da se učiš,
da si blažiš srce svoje
ter si glavo razbistriš« itd. itd.

Kako mrzlo, mrzlo je to abstraktno stiskanje src in možgan. Čemu vendar pridiga — in to še pri otrocih, ki hočejo dejanj. Raje se takoj učiti, bistriti glavo in blažiti srce. V spisu »Plemenito delo« stoji na koncu: »Očetu se razjasni obraz in de: Res, to je bilo plemenito delo! Tvoj bodi demant.« Kaj bi ne bilo stokrat lepše: Oče objame sina, ga poljubi in mu da demant. Kateri otrok bi ne prišel s a m do zaključka, da je ta sin delal prav, čeravno ne stojijo napisane nikjer modre besede, ki motijo čuvstvovanje? In koliko lepše bi v srcu čuvstvo izzvenelo, ker bi prišlo samo od sebe. Ne bom dalje našteval, vzgledov si poišče lahko vsakdo sam.

Ne smemo pa pozabiti, da ima otrok tudi čutno dušo in da je treba zato njegovo čutno veselje in tudi egoizem zadovoljiti in šele iz tega priti polagoma v popolnejše etično veselje. Skoki so tukaj škodljivi. Kako

vzljubi otrok najpopreje domače živali! Krava mu daje sladko mleko, konj ga vozi, z mačko se igra, petelin ima lepo svetlo perje, ki ga vtakne lahko za klobuk itd. Šele počasi in samo iz tega pa pride popolnejša ljubezen, da jih ljubi, ker so stvari božje, kakor je on. Vsi vemo tudi, kakšno veselje vlada v šoli, če čitamo: potem pa je pela šiba — — —! Nevarnost pa je tukaj, da ne pademo v brezplodno igračkanje ali da ne ustvarimo tla materialističnemu naziranju. Zato moramo pač v najnežnejših letih vplivati na otroka predvsem čutno, toda nekje v ozadju mora biti višja sila, ki jo občuti nezavedno ali pa se mu odkrije pozneje v zrelejši dobi, tako da ravno ta dogodek pozneje nanj tudi višje etično vpliva. Otrok zakolne. Mamica ga pokara: »Čakaj Ivanček, Miklavž ti ne prinese sladkih rožičev!« Miklavž je tu osebnost, ki vpliva na njega pač v prvi vrsti čutno s sladkimi rožiči, v drugi vrsti pa tudi duševno. Spisov s prehodom iz čutnega v popolnejše duševno doživljanje pa posebno potrebujemo.

(Dalje.)

Iz moje prakse.

Janko Polák.

(Konec.)

Znano je, da zdravnik ne more določiti bolniku zdravil, dokler ne dožene bolezni; tudi sodnik noče izreči sodbe, dokler ne zasliši prič, ki ga uvedejo v razvoj vsega dogodka. A kako delamo — po veliki večini — mi, učitelji in učiteljice? — Najprej izprašujemo otroke, ne da bi se v tem izpraševanju zavedali, da so otroci največkrat čisto nezanesljive priče; izpraševanju sledi navadno kazen in kazni morda tudi dogodek, izmišljen v zanosu umetnega simbolizma. In po tej proceduri smo uverjeni, da smo storili več, nego zahtevajo od nas predpisi. A če ne rodi naša procedura uspehov, pa smo uverjeni, da je otrok — propalica.

Kolika krivica je to! —

Mesto, da bi posegli v socialne razmere, v katerih živi otrok, pa se vrtimo kot omoteni po šolski sobi med štirimi stenami. In vendar je pri veliki večini pregreh, ki jih zagreši tuintam otrok, on sam največkrat docela nedolžen; in vso krivdo nosijo največkrat socialne razmere, v katerih srka otrok pretežno večino hrane za dušo in srce — če se smem izraziti tako.

Da, celo od kmeta zahtevamo, da pozna zemljo, v kateri goji to in ono rastlino! — In vi menite, da zemlje, t. j. socialnih razmer, v katerih živi otrok, nam ni treba poznati? —

Kolika zmota je to! —

Jaz pa trdim, da moramo vse to prav dobro poznati, in naša evidenca v tem oziru je mogoča samo v razredih, ki niso prenapolnjeni. In če bi ne bilo nobenega drugega vzroka, že zaradi stalnih uspehov v vzgoji bi morali zahtevati na ves glas razbremenitev razredov. To naj bi pomnili posebno vsi oni, ki jim razširjevanje naših osnovnih narodnih šol povzroča toliko skrbi! — Res je, razbremenitev

razredov bo zahtevala na vsak način nekoliko več stroškov; a uverjen sem, da bo te stroške masa naroda rada utrpela, ko bo videla, da ji izdani denar donša zlatih sadov.

Ker sem zgoraj omenjal samo razrede, bi me utegnil ta in oni razumeti, da se ogrevam za delo med štirimi stenami. Ne, za tako delo se ne ogrevam! — V mislih so mi namreč šolske sestre, šolski prijatelji, šolske prijateljice itd., t. j. naprave modernih držav, do katerih pa mi še ne bomo dospeli tako hitro. Mesta šolskih sester, šolskih prijateljev in prijateljic itd. bomo morali prevzeti učitelji in učiteljice za nekoliko desetletij — vsaj na kmetih — še sami; in to je ono, kar me sili k zahtevi po razbremenitvi razredov; zakaj iz take razbremenitve sledi tudi razbremenitev nadzorstva in vodstva vzgoje izven šole. Preobširna evidenca v to smer ne more roditi velikih uspehov, vsaj velikih stalnih uspehov ne.

Vem, da me bo ta in oni domislil društev za varstvo in skrb mladine: a vse to je šele v — razvoju. In kdo zna, če se bo vse to obneslo? — Zakaj jaz imam vtis, da diši ves tozadevni načrt bolj po discipliniranju, nego po vzgoji, t. j. po vzgoji, kot si jo mislim jaz, vzgoji, zamišljeni v zanosu velike ljubezni do bližnjega. A vzgajati učence in učenke v tem zanosu moreta le učitelj in učiteljica, ki se zatopita v socialne razmere, v katerih živi otrok; zakaj le tako jima je mogoče izbirati primerna sredstva za vzgojo.

In čim dalje bodeta izbirala, tem bolj bodeta spoznavala, da vodi k povoljnim in stalnim uspehom v vzgoji samo produktivno delo od strani učiteljeve in učiteljčine, pa tudi — in to še posebno — produktivno delo od strani učencev in učenk.

Produktivno delo v tem oziru pa budi v učencih in učenkah samo občutek, ki ima svoj vzrok v resničnem življenju in ki objame dušo in srce učenčev in učenkin s tako močjo, da tudi odziv vzroka, t. j. hotenje in volja ne moreta izostati.

Ne trdim, da bo produktivna vzgoja delala kar čez noč čudeže; a z mirno vestjo trdim, da bomo z maniro produktivne vzgoje dosegli stalne uspehe in le stalni uspehi morejo v doglednem času oploditi človeško družbo z ono veliko ljubeznijo, v kateri so koncentrirane vse lepe čednosti. Zaradi tega pa je že z ozirom na stalne uspehe vzgoje — in teh si želimo menda vsi — norost, boriti se proti Onemu, ki nam nudi v zapovedi o veliki ljubezni do bližnjega že dovršeno vse ono, za čimer socializem, komunizem in boljševizem itd. šele — streme.

Od stalnih uspehov vzgoje je zavisna srečna bodočnost vsega človeštva. Zaradi tega mora iz naših osnovnih narodnih šol izginiti umetni simbolizem in na njegovo mesto mora stopiti naravni simbolizem; zakaj časi Kristofa Šmida so minili in mi gremo nasproti časom, ki nam jih je v proroškem duhu naslikal naš veliki Ivan Cankar.

To naj bi pomnili vsi oni, ki čutijo v sebi poklic pisateljev za mladino in vsi oni, ki se lotijo pisanja oziroma sestave onega dela beril, ki ga označujemo z izrazi: etika, morala, estetika in kultura.

Iz ruskih čitank.¹

Fr. Silvester.

3. šolsko leto.

Duševne sposobnosti človeka.

Ti razumeš, kaj govore in moreš izražati svoje misli in želje z besedami tako, da te razumejo drugi: v tebi je dar besede.

To, kar si gledal ali poslušal z zanimanjem, si lahko zapomniš. Ti pomniš obraze in imena znanih ljudi in poimenovanja raznih predmetov: v tebi je spomin.

Ti si predočuješ predmete, ki jih nimaš pred očmi. Sede v šoli si moreš predstavljati cesto, gozd, domačo hišo itd.: v tebi je zmožnost predstave.

Kadar storiš kaj slabega, si nemiren; pregrešno dejanje te muči: v tebi je vest.

Včasih se ti noče, da bi izvršil, kar ukazujejo starši in učitelji, vendar se preмагаš in izpolniš povelje: v tebi je volja.

Sempatja si len, se norčuješ, ne ubogaš, govoriš neresnico; vendar imaš tudi željo, da postaneš umen in da se naučiš kar mogoče mnogo; želiš biti poslušen, resnicoljuben in lahko si tak; v tebi je koprnenje k znanju in dobremu.

Ne moreš videti Boga, ker on je Duh, vendar veruješ, da je Bog, ki vse vidi in vse vodi, ki te ljubi in je neskončno dober: v tvoji duši je vera v Boga.

Dar besede, spomin, zmožnost predstave, vest, volja, koprnenje k znanju in dobremu ter vera v Boga — so duševne sposobnosti človeka.

Zvestipes.

Kupec je jezdil v mesto in njemu je sledil njegov ljubljeni pes. V mestu je prejel kupec večjo vsoto denarja; vložil je zlato in srebro v vrečico, trdno jo je privezal k sedlu in odjezdil proti domu. Dragocena vrečica se je potoma odtrgala in padla na tla, česar pa kupec ni opazil.

Pes jo je poizkušal dvigniti z zobmi, a ji ni bil kos. Popustil je vrečico, dotekel gospodarja, skočil pred konja, stezati se je začel nanj in glasno lajati. Kupec je odganjal psa, srdil se nad njim, udaril ga je celo z bičem, pa nič ni pomagalo. Pes se je zaganjal v konja s silo, ki bi mogla vreči gospodarja raz sedlo.

Videč, da se kupec ne ustavi, je začel pes grizti konja v noge. Jezdec se je ustrašil; na misel mu je prišlo: morda je pes osteklel — in zato je sklenil, da ga ustrelji. Vendar si je še prizadeval, da odžene psa najprej

¹ Da ne bo imel gospod urednik sitnosti s prostorom, samo par odstavkov v — orientacijo. V enem prihodnjih člankov napišem dve, tri o splošni organizaciji ruske ljudske šole s posebnim ozirom na ljudskošolska berila, ker bi se sicer temu ali onemu morda zdel prehod od 2. na 3. šolsko leto preobčutljiv.

s prijazno besedo, nato z udarci biča. Nazadnje je kupec izvlekel samokres in s krvavečim srcem je ustrelil zvesto žival.

Pes je padel; čez minuto pa se je dvignil vnovič in z žalostnim krikom, oblit s krvjo, je sledil gospodarju. — Kupec je zelo ljubil svojega dolgoletnega spremljevalca; težko mu je bilo zreti, kako trpi uboga žival, zato je vzpodbodel konja in naglo odjezdil.

Ko je predirjal par sto korakov, je opazil, da vrečice z denarjem ni več. Tedaj je razumel, zakaj je pes tako uporno lajal in se zaganjal vanj. Bolj kot denarja mu je bilo žal nedolžne živali. Takoj se je vrnil, vendar psa že ni več našel na mestu, kjer ga je bil pustil. Sledovi krvi so pokazovali, da je šel pes nazaj.

Globoko žalosten je bil kupec, ko je našel psa, poginjajočega pri vrečici z denarjem. Razumljivo-vdano je gledala zvesta žival svojega gospodarja in laskaje mu je lizala roko.

Sirota Grunja.

Ostrega razuma, dobrega srca, usmiljena, pobožne in tihe nravi je rastla lepša od dne do dne Grunja.

Ko je dopolnila dvajseto leto, je začel Potap Maksimovič misliti o ženinu, kateremu bi mogel brez strahu izročiti Grunjo, ki jo je bil pred mnogimi leti vzel za svojo hčer.

Tiste dni je ovdovel Ivan Grigorjevič Zaplatin. Žena mu je bila zapustila troje nedorastlih otrok. Veliko je gorje malih otrok brez matere. Razumel je vse to Ivan Grigorjevič in žalosti se mu je krčilo srce, ko je opazoval svoje otročiče.

Nekoč je prišel Ivan Grigorjevič k Potapu Maksimoviču, da mu potoži svoje gorje in da najde tolažilno besedo pri zvestem in izkušenem prijatelju. Bil je večer. Vsa družina je sedela pri čaju.

»Kako žalostno je moje življenje,« toži Zaplatin Aksinji Zaharovni, ženi Potapa Maksimoviča. »Ni človeka, da bi spregovoril z njim. Umrem. Kdo pojóče za mano, kdo me ohrani v prijaznem spominu!«

»Motiš se, striček,« je ugovarjala Aksinja Zaharovna, »ali niso otroci najizrazitejši pomniki roditeljske duše?«

»Kaj otroci!« poudarja Ivan Grigorjevič, »mali so še in nerazumni. Oni propadajo brez matere. Ne brigalo bi me . . . nered je v mojem gospodarstvu. Pa kaj hiša! Sirote, sirote moje! Ni ga, da bi skrbel za nje, brez nadzorstva žive. Prideš iz mesta — neumiti, nepočesani, v slabi tovaršiji . . .«

In sklonil je glavo na roke in s težkim vzdihom je vzdihnil Ivan Grigorjevič.

Nepremično je gledala obupanega vdovca Grunja. Smiliti so se ji začele sirote. Prišlo ji je na misel, kako je lačna in zapuščena blodila pred leti po tujem mestu.

Ivan Grigorjevič se je poslovil, Aksinja Zaharovna je šla po svojem delu, Grunja je stala pri oknu, s solzami v očeh.

Potap Maksimovič je to opazil in vprašal laskavo: »Kaj je s teboj, Grunjuška?«

»Sirotek mi je žal, atek,« je s trepetajočim glasom odgovorilo dekle. »Sama sem bila sirota, zato vem... Ali jim pošlje Bog mater, kakor jo je poslal meni? Zdi se mi, življenje bi dala za nje.«

Molčal je Potap Maksimovič in ljubeznivo je gledal Grunjo. Ona je nadaljevala:

»Bog mi je poslal vas, zato nisem izkusila v polni meri, kaj je zapuščena sirota. Nikdar ne morem poplačati vaše ljubezni in vašega usmilenja. Toda, dolžna sem Bogu...«

»Moli, trudi se, zlasti ne zabi ubožcev,« je poudarjal Potap Maksimovič.

Grunja je rekla z odločnim glasom: »Vi ste preskrbeli mene, radi Boga sem dolžna pomagati sirotam Ivana Grigorjeviča — jaz. Zdi se mi, da bi jim mogla biti mati, kakršne on išče.«

»Kaj, ti hočeš poročiti starčka?« se začudi Potap Maksimovič.

»Ne briga me, star ali mlad: žal mi je zapuščenih otrok,« ugotavlja Grunja.

»Ah, ti moja Grunjuška!« je vzkliknil globoko presenečen Potap Maksimovič. »Angelska je tvoja duša. Oče tvoj z materjo v nebesih se radujeta nad teboj. In če sta se tvoja roditelja kdaj pregrešila pred Gospodom — očiščena sta po tvoji sveti duši.«

Drugi dan so bili ogledi. Ko je Ivan Grigorjevič opazil Grunjo, ji je šel nasproti, globoko se ji je priklonil in ihte jo je vprašal: »Grunja, ali hočeš biti mati mojih sirot?«

»Hočem,« je odgovorila Grunja.

Za dva tedna je bila svatba. Glas hvale in slave krepostni ženi pa je šel kmalu po vsem Zavolžju.

Polje in šola.

Kmetič gre na njivo, z zrnem jo poseje:

dete hodi v šolo, čuje glas Resnice.

Žito rodovitno pade v mehko zemljo:

a beseda božja v srcece mladostno.

Dež namaka njivo, solnce jo ogreva:

zlati nauk mlado dušo k nebu dviga.

Ne izgine v zemlji seme rodovitno:

a srce ne zabi dobrega učenja.

In na vesno žito je ozelenelo:

sled nauka kaže se v besedah modrih.

Polje se obleklo je v rumeno klasje:

duša napolnila z dobrimi je deli.

Pošlji, o Gospod, nam dež in jasno vreme:

naj se v nas razvija le kreposti seme!

Zanemarjena panoga.

A. Čadež.

Kar je lepega v naravi, v umotvorih, ima na človeka dvojen učinek: nudi mu estetski užitek, dviga njegovo srčno in umstveno izobrazbo. Ni dvoma, da spada nega vsega lepega v vzgojni program za mladino in za narod. Veličastna lepota nebotičnih gorâ, čarovita mogočnost brezkončnega morja, ljubka pokrajina v solnčni luči, ob mesečnem soju, utegne čutečega človeka napojiti z istim užitkom, kakor lepota upodablajočih umetnin na polju stavbarstva, kiparstva, slikarstva.

Upravičeno pa dvomim, če smo se po naših šolah doslej dovolj brigali, da bi vcepljali vedoželjni mladini zmisel za to, kar je lepega v naravi in umotvorih, da bi od časa do časa izluščili tudi iz te obširne knjige, ki je vsakemu na razpolago, kak blažilen, oplemenitujoč nauk za srce. Predvsem bi poudarjal, da premalo izrabljamo lepoto o božji čudoviti naravi za vzgojne namene in za verstveno okrepitev mladih src. Pa vendar ni nič lažjega, kakor to, zlasti ker izkušeni pedagogji zatrjujejo, da je mladina za take vtise veliko bolj dovzetna, kakor odrastli ljudje.

Zmisel za lepoto smo torej dolžni zbudjati, gojiti, negovati in pospeševati vsi, ki nas je božje zvanje postavilo na bojno polje mladinske oskrbe in odgoje. Enemu bolj ugaja lepota v naravi, drugi se z večjim zanimanjem oprijemljejo upodablajoče umetnosti, ta ljubi glasbo, godbo in petje, četrti je prijatelj pesniških umotvorov. Iz vseh teh panog lahko izbiramo, za vse lahko zbudimo zanimanje, če ne splošno, pa vsaj tam, kjer vidimo bolj čuteče srce.

Da čut za lepoto splošno ni dovolj izolikan in ne oplemeniten, potrjuje izkušnja. Saj vidimo, kaj vse imajo ljudje »za lepo«: brezokusne, estetsko grde, barvasto kričeče stvari cenijo, ljubijo, kupujejo. Kaj naj še le rečemo o npravstveno nevarni »lepoti« novejšega časa! Koliko opustošenja je že napravila osobito v srcih mladostnih oseb!

Toda, ali moremo šolskim otrokom dopovedati, kaj je lepo? Več ali manj. Samo, kdor hoče v tej zadevi kaj doseči, se mora sam izobraziti, da zna presoјati, kaj je lepo, mora sam imeti pravo sodbo in zdrave pojme o lepoti in umetnosti ter o visokem namenu teh »nebeških hčerk«.

Opazamo pa lahko že pri najmanjših učencih, kako razvito je včasih njih umevanje za lepoto. Le opazuj jih, kako se vesele jasnega višnjevega neba, s kako radostjo jih navdaja zlato vzhajajoče ali zahajajoče solnce, kako jih mika in vleče zeleni gozd, cvetoča livada, dehteči travniki, z zvezdami posejano nočno nebo! In če odgojitelj opozarjajoč na te krasote v božji naravi obenem vzame v misel tudi dobrotljivega Boga, ki je vso to lepoto ustvaril, če omenja, da se bodo ljudje, ki si z nesrečnim grehom niso uničili dušne lepote, večno veselili čudovite lepote božje, bo otrok bolje umeval svojega Stvarnika, kakor če mu z ab-

straktnimi pojmi opisuje božjo mogočnost, modrost in dobrotljivost.

Alban Stolz potrjuje to misel z naslednjim kratkim, a značilnim zgledom: Otrok, ki je mirno in zamišljeno opazoval večerno zarjo, je rekel nazadnje: »Kako lepo mora biti nebo šele na pravo stran, ko je tako lepo že na našo stran!«

Le nudimo mladini veliko prilike v tej smeri. Nazorni nauk na polju lepote, zlasti verstvene lepote, bo dal otroški domišljiji dovolj opraviti; v bistrih glavicah se bodo porajale svete misli, umetniške zmožnosti v mladih talentih se bodo budile, marsikak dar se bo spravil na dan, ki bi bil drugače zanemarjen in zakopan.

Kakor drugod, bi tudi tukaj pretiravanje ne bilo umestno. Ako bi pa imel kdo pomisleke, češ, da bi se utegnila z gojitvijo »lepega« pre-zgodaj netiti čutnost v mladini, bi ga potolažil tako-le: Saj ni treba venomer govoriti le o lepih obrazih, o krasoti oseb, dasi bi lahko dovolili izjemo, kadar razlagamo n. pr. podobo Zveličarja, deviške Matere božje. Ako bi se bilo bati, da bi otroci morda zamenjevali zunanjo lepo z notranjo čednostjo, je dobro večkrat poudariti, da je srčna lepota najlepša lepota, ki je tem več vredna, čimbolj človek v čednosti napreduje; tudi naj se pristavi, da je telesna lepota dar narave, ki kakor bogastvo tega sveta lahko hitro mine in izgine.¹

Kdor hoče vzgajati za umevanje lepote v naravi in umetnosti, mora začeti sistematično, četudi nima za to nobene knjige in ne posebnih pripomočkov. Nekaj se že doseže, če učitelj povsod tudi v najmanjši stvari neizprosno in stalno zahteva red, točnost in snaznost. V šoli mora biti vsako učilo, vsaka potrebščina na svojem mestu. V učilnici, na mostovžih, na vrtu, na igrišču, v telovadnici naj se zahteva vsekdar snaznost, čistoča do malenkosti. Jasno, če vzgojitelj sam nima čuta in umevanja za take »malenkosti«, potem o vzgoji za lepoto ni govora, ker manjka najprimitivneje podlage. Temu vzgojnemu cilju naravnost v obraz bije vsak učitelj, ki daje iz rok zanikarno, površno, lepopisno pod vsako kritiko sestavljena šolska naznanila, kar se — žal — le prevečkrat dogaja. Priznam, da nima vsakdo spretnosti za lepopotezno pisavo, a za tehnično pravilno, čedno in prikupljivo se mora potruditi, naj velja, kar hoče.

Kar se obesi na stene šolskih učilnic kot okrask in deloma kot učilo, naj bi bilo umetniško lepo, četudi preprosto. Dostojno in čedno razpelo mora imeti častno mesto, prednost glede prostora je treba odkazati tudi podobi vsakokratnega vladarja. Ako se meseca maja ali junija cerkvenemu letu primerno postavi v šolsko sobo kipec Brezmadežne ali podoba presv. Srca Jezusovega, se bo verski čut in verstveno

¹ Opozoriti bi si pa drznil mladinske pisatelje, naj v spisih, ki so namenjeni mladostnemu svetu, malo manj slikajo zunanost, nežnost, rdeča ličeca, zametaste laske raznih devojčic in ljubkih fantičev, bolj pa povišujejo notranje kreposti.

navdahnjenje tembolj pospešilo in dvignilo, čimbolj umetniška in čimbolj okusno je izdelana dotična podoba. Preprosto, a lepo! To naj bo načelo za vse, kar služi v šoli za povzdigo verstvenega in umskega napredka.

Isto trdim tudi, ko imam pred očmi negovanje sobnih cvetk, ki naj le krase po možnosti tudi šolska okna in učilnice, v kolikor se strinja s higijeno in estetiko. Učitelj naj dovoli, da otroci izmenoma pri tem kaj pomagajo, saj to delo navadno radi in z veseljem izvršujejo. Z negovanjem cvetic se pomaga okrhati marsikak strupen izrastek, ki se skuša vkoreniniti v mladem srcu.

Glede drugih slik, izvzamem nazorila, naj velja pravilo: ne preveč. Ako šola premore veliko zalogo stenskih podob, bi jih bolj priporočal za okrasko dolgočasnih mostovžev in stopnišč. Izdelkom učencev (risbe, slikarije), ki zmisel za lepo samo pokvarjajo, deloma pa goje zavist ali pa napuh, bi dovolil primerno mesto na steni le izjemoma.

Velik napredek so dosegli umetniki zadnje dobe v ponazorovanju bibličnih zgodb. Omenjam samo dva vzornokrščanska slikarja Filipa Schumacherja in G. Fugel-na, ki jima bo zgodovina odkazala brez dvoma prvo mesto med svetopisemskimi ilustratorji. Žal, da si naše šole točasno še ne morejo nabaviti označenih svetopisemskih učil radi neurejene valute in otežkočenih prometnih razmer. Kar in kolikor smo imeli v tem oziru doslej na razpolago, večinoma ne prenese količkaj stvarne kritike, ki bi izrekala sodbo z umetniškega stališča.

Bibliško ponazorilo bi moralo biti predvsem jasno in umevno, bi ne smelo hkrati imeti preveč vsebine, bi moralo učiti in vzgajati, pa tudi vzpodbujati otroško dušo; ustrezati bi seveda moralo predvsem zahtevam lepote. Lepo, četudi preprosto!

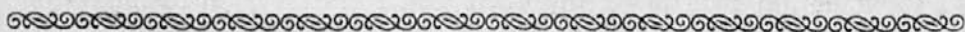
Na lepoto, četudi preprosto, je treba otroka opozoriti, drugače je navadno ne opazi. Saj se odrastlim včasih tudi tako godi, kakor otrokom, da ne opazijo lepote, ki jih imajo takorekoč pred nosom, dočim se morda ponašajo, kaj vse so že videli po svetu. Vprašaj učence, zakaj je ta ali ona hiša na vasi, v mestu tako prikupljiva? ... Otroci bodo našteali vse odlike in vrline, pa jih bodo jeli ceniti; n. pr. lep vrtiček, krasna lega, lepa ograja, okusni okraski, velika okna i. dr. Opozori mladino na cerkvico sredi zelenja in sadnih vrtov. Koliko mikavnega zapazi spretno oko v notranjščini, koliko poučnih verskih momentov se pojavi ob takem razgovoru ali razkazovanju! Koliko odkritij, koliko novih misli in idej za otroka! Stvari, ki jih je otrok z neveščimi očmi videl že stokrat, dobe naenkrat novo lice, novo vrednost, nov sijaj. Prej samo mrtva zunanost, zdaj življenje in globokost. Estetsko umevanje bo pa kmalu pripomoglo, da bodo učenci zavračali stvari, ki niso lepe in ne umetniške, četudi jih je neizolikan okus postavil v svetišče, na oltar.

Otroci imajo veliko veselje in nagnjenje do svetniških in sploh svetih podobic. Učitelj ali katehet, ki zna izbirati ter mu je pri izberi podobic merodajen verski, estetski, umetniški in vzgojni moment,

ima v tem pohvalnem, priznalnem učilu najlepší in morda tudi najizdatnejši pripomoček, da zbuja in vzgaja zmisel za lepoto, da navaja mladino za čednostno življenje. Napaka je pač v tem, da podarimo podobico, ne da bi obdarovancu pojasnili nje pomen in vsebino, ne da bi opozorili na to, kar je res lepega na sliki ali okviru. Kdo je kriv, če otrok raje sprejme ničvreden izdelek z zlatim okvirčkom, kot pa preprosto podobico z umetniško reprodukcijo? Mladina naj se pouči, da se ji polagoma odpro oči za to, kar je res lepo. Marsikatero bi lahko rekel tudi o spominskih podobicah prvega sv. obhajila, pa bi se razprava preveč zategnila.

Omenjal bi samo še šolski pouk v ženskih ročnih delih. Danes sicer zahtevamo, naj se da vaji in izdelkom za praktično življenje prednost, kar je vsekako odobravati. A tudi pri teh izdelkih se najde dovolj prilike, da se goji čut za lepoto. Če imajo starši izkvarjen okus za pravo lepoto v obleki, naj pa ta nedostatek popravi, kolikor more, učiteljica ženskih ročnih del, saj mora v tem vprašanju vendar odločevati tudi šola. Ako bi bila ženska mladina pravočasno poučena, kaj je lepo in dostojno, kaj ustreza nravnemu, estetskemu čutu in kaj ne, bi se preprečil marsikak nezdrav in neokusen izrodek v ženski opremi; tako se pa danes morda mnogo žensk niti ne zaveda ne, zakaj je njih obleka neokusna in grda.

Ako torej hočemo, da bo umevalo lepoto tudi ljudstvo, da bo imelo kaj čuta za lepoto v verstvenih stvareh, moramo začeti — pri mladini. Kar se vtisne v mehko srce, ostane tudi za pozneje. Hkrati imamo pa v tem poučevanju tudi izdaten pripomoček zoper posirovelost in uživanje, ki se je razpaslo po vojski skoraj med vse sloje, osobito med mladino.

Na delo med narod!

Angela Grčar.

Da vsaj deloma operem svoje grehe — radi raznih neprilik se namreč že večkrat nisem udeležila zborovanja — mi je g. predsednik naložil, da danes predavam o čemerkoli. Izbrala sem si naše izvenšolsko delo. Po pravici pa povem, da me nekoliko skrbi, kako bom rešila to svojo »kazensko« nalogo, zlasti še radi cenj. tovarišev in tovarišic tam od bele Ljubljane, kjer se vsakovrstne lepe misli prodajajo pogosto v prav lepih besedah. Če bodo torej moje misli oblečene v bolj preprosto obliko, prosim cenj. poslušalce, naj pri obsodbi pogledajo nekoliko skozi prste.

Naš veliki oče Krek nam je v svoji nenavadni oporoki naročil: »Vi vsi, ki ste seme izkrvavelega naroda, mislite le eno: kako boste — z druženimi vse svoje moči, vse svoje zmožnosti, vso svojo ljubezen in vse svoje srce posvečali naši jugoslovanski državi, za njen procvit, kulturo in blagostanje.«

Kdor izmed nas je imel priliko pogovarjati se s tem duševnim velikanom, je gotovo z menoj vred mnenja, da je ob tej svoji oporoki najbrže prav posebej mislil na nas — učitelje.

Ko sva se nekoč pogovarjala o razmerah v posameznih kronovinah naše »slavno« preminule Avstrije, je dejal med drugim: »Študiral sem Čehe. Videl sem njih blagostanje, njih napredek itd. ter spoznal konečno, da je vzrok njihovega nenavadnega blagostanja poleg prirodnih zakladov šola, ravno šola.«

Da pa bo imela šola uspehe, kakršnim se je dr. Krek čudil na Češkem, nikakor ni dosti, da imamo obilico večrazrednih šol in mnogobrojno učiteljstvo, ki sicer določeno število ur več ali manj potrpežljivo prebije v šoli, piše s pedantično tankovestnostjo uradne knjige in sploh skrbi, da mu nadzorniki ne morejo do živega. Vse to je gotovo hvalevredno in oblasti od nas tudi več ne zahtevajo in zahtevati ne morejo. A naš priljubljeni pesnik Gregorčič nam v svoji prelepi pesmi »Življenje in praznik« nalaga več: »Ne le, kar veleva mu stan, kar more, to mož je storiti dolžan.«

In učitelj, ki pozna potrebe svojih ljudi, ki z njimi čuti in jim želi dobro za čas in večnost, bo gotovo rad sledil temu klicu, kljub temu, da na premnogih naših preobremenjenih šolah izčrpa že z izpolnjevanjem samo stanovskih dolžnosti precej vse svoje dušne moči. Ravno zato pa potrebuje — kot v oddih — premembe, in to mu nudi izvenšolsko delo. Tu ima široko polje, ki še dolgo ne bo obdelano. Obdelovanje tega polja bo treba pač urediti po krajevnih razmerah. Ne obnese se isti način v gorski vasi kot v »noblem« mestu.

V knjigi, ki nam jo je priporočil višji šolski svet, »Preobrazavanje naroda školom«, pravi dr. Jure Furić: »Navrši li valjan čovjek u svom mjestu kao učitelj dvadeset godina, disat će to mjesto njegovim duhom.« Ako torej kljub temu, da je mnogi izmed nas prebil v istem kraju vsaj pol te dobe, ljudstvo še niti ne poskuša dihati našim duhom, najbrž to ne bo le njegova krivda, ampak vsaj deloma tudi naša, posameznega učitelja, učiteljice.

Naš Krek, ki je tako v živo poznal mizerijo vaše učiteljice, je rekel na nekem shodu: »Učiteljica naj gleda, da ne bo stala izven ljudi, ampak sredi med njimi. Pripravi sebi veselje s tem, da osrečuješ druge! Če bi se učiteljica tako vmislila v potrebe ljudstva in se mu približala, pa mu obenem kazala dejansko pot do napredka, kako visoko spoštovanje in ljubezen bi si stekla pri našem ljudstvu.«

Vem deloma tudi že iz lastne skušnje, da tako zblizanje donaša učiteljici često več pelina, nego medu, vendar nas to ne sme oplasiti. Če ne takoj, vsaj čez leta se bodo pokazali sadovi naše požrtvovalnosti, samo če bomo zaželi pravo in bomo vztrajali.

Moje nastopne besede ne veljajo toliko gg. tovarišem, kot cenjenim tovarišicam. Zakaj? Ker prvi, ako ne spadajo k pravim zaspanetom, že

uveljavljajo svoje moči tudi zunaj šole na tem ali onem polju, medtem ko se večina nežnega spola še vedno ravna po načelih blaženih starih časov, ki so zahtevali od žene le spretno sukanje vretena in kuhalnice, a so ji šteli v greh, če bi se predrznila v javnost.

Jaz pa mislim drugače: če že enkrat opravljamo javno službo, ali ni potem tudi samoobsebi umevno, da tudi čas, ki nam ostane od našega šolskega dela, uporabimo v občo korist?

Vem, premnogo časa nam vzame ročno delo, lepšanje naših stanovanj, včasih tudi kuhanje itd. Tistim, ki so obsojene, da poleg naporenega dela v šoli skrbе čisto same tudi za svoje želodčke, ne veljajo toliko moje besede. Le čim več časa naj posvete kuharski umetnosti, kër se zanemarjanje v tem oziru le prerado maščuje še v poznih letih, kolikor jih take dočakajo.

Drugače pa sodim o raznih finih in prefinih ročnih delih, strastnem čitanju romančkov, kar vse nas zaposluje pozno v noč, da si moramo končno zbog neznosne nervoznosti iskati dopusta. Zelo resno vprašanje se mi vsiljuje: Je li vse to ogromno delo v kakem razmerju s koristjo, ki bi jo posvetili obćim koristim.

Koliko nas često toži, da smo tako osamljene med ljudstvom, da nas omalovažuje, prezira, morda celo zaničuje. Neizrečeno bridko je to dejstvo, a bodimo strogi sami s seboj in pomislimo, ni li nekaj krivde tudi v nas?

Če nas pozna ljudstvo izvećine le po tem, koliko jih na dan našeškamo v šoli, kolikim navijemo ušesa — otroci to najraje pripovedujejo na široka usta — koliko ur pohajamo brezposelno med garajoćimi po polju, in če nas k večjemu najde tupatam v preglasni družbi vinskih prijateljev, — ali more imeti potem posebno dobro sodbo o nas?

Zakaj se mu ne predstavimo v boljši lući? Zakaj se mu ne približamo ob veselih in žalostnih prilikah? Zakaj mu ne stojimo ob strani, ko ga begajo razni dvomi zlasti v sedanjih težkih ćasih, in ne razpršimo teme, ki ga mori in ruši v njem najblažje ćute?

Koliko dobrega lahko stori vešč predavatelj z enim samim dobro premišljenim predavanjem n. pr. v izobraževalnem društvu! Vsi vemo, da večina našega preprostega ljudstva misli precej tako, kakor ga ući »Domo-ljub«. Kako lepa prilika se nudi učitelju, da svoje zdrave misli potom tega časopisa vcepi tudi ljudem. Toda pisati ljudstvu ni lahka reć. Bolj je izbirćno, bi ćlovek rekel, nego inteligent. Prazne slame ne mara. Zato treba, da stopimo predenj z zdravim, klenim zrnom. Pa kdo izmed nas to stori? Nasprotno! Vsi molće in najbrž vsi z enako neprijetnim občutkom čitamo, kako često ravno ta časopis koplje tla našemu ugledu, brez katerega je zaman ves naš veliki trud. Gotovo, večkrat dá kdo izmed nas in posebej še kak preveć delaven tovariš, ki je v nasprotnem taboru, priliko, da nas morajo staviti ljudem v svarilen zgled. Žalostno, zelo žalostno je, da je tako. A tega vendar ne smemo trpeti dalje, da bi radi

nekaj brezvestnežev trpel cel stan! Pomislimo le, kakšno mnenje bi imelo ljudstvo v današnjih časih od duhovščine, da ona tako molče pusti rušiti na svojem ugledu, kot to storimo mi. — Nikakor ne mislim, da bi morali mi zabičavati ljudem, da je nekaj belo, kar vsi vidijo, da je črno. Tega ne storimo nikdar, čeravno je to sedaj tako priljubljena metoda, a po moji sodbi ne pelje k srečnemu koncu! Zagovarjajmo pač osebe, a n i k d a r napak, tem manj, če jih najdemo v našem taboru. To in pa resno delo nas bo dvignilo veliko bolj, nego če stokrat zatrjujemo, koliko smo vredni in kako dobri, vzorni smo, pa to v resnici nismo. Pripravljeni moramo biti seveda tudi, da nam uredništvo kak članek, ki se je nam zdel najvažnejši, obsodi v smrt in ga vrže v koš, toda če smo prepričani, da imamo prav, ne odnehajmo. Pa v drugi obliki poskusimo omehčati trdo srce urednikovo.

Toda »Domoljub« me je zapeljal predaleč. Hotela sem omeniti le, da ima učitelj(ica)-pisatelj(ica) ob njem hvaležno polje za svoje zmožnosti.

Koliko dela nam nudijo dalje naša izobraževalna društva, orlovski odseki, pevska društva, dramski odseki itd.; koliko bi se dalo doseči tu lepih uspehov, ako bi se vsi poprijeli dela in bi v vsa ta društva vlili lepo, plemenito dušo, blago srce, ki šele naredi človeka popolnega. Kaj nam pomaga vsa vnanja uglajenost, vsa železna disciplina, če pa posamezen član, takoj ko zapusti društvene prostore, pokaže že na cesti, še večkrat pa doma v družini, vso svojo robotost!

Večinoma sloni po deželi vse ogromno izobraževalno delo na gg. duhovnikih in reči moram, da sem se mnogokrat divila njih požrtvovalnosti, vztrajnosti. Ponekod jim v marsičem zelo pridno pomagajo gg. tovariši, kar sem že spočetka pohvalno omenila. Opažam pa, da se le redkokdaj spozabi katera cenj. tovarišic k takemu delu. Umljivo je zato, da se z izobrazbo mladeničev ne razvija enako tudi izobrazba naših deklet — in vendar ni moja in ne prazna trditev, da »narod, ki ima gospodarsko izobraženo ženstvo, ne bo propadel«. Hočemo torej dvigniti narod in ga obvarovati propadanja, zavzeti se moramo predvsem za naše ženstvo — in tu je naše polje, drage tovarišice.

Katerakoli izmed nas je že poizkusila zbirati krog sebe dekleta, je lahko spoznala, kako ukaželjne so skoraj vse v poznejših letih. Prirojena nečimurnost nam more tu le dobro služiti, samo prav jo gojimo.

Dekleta zanima vse. Posebno veselje imajo s petjem. Koliko nedolžnega veselja jim lahko pripravimo. Po njih bi dalje prav lahko vpeljali tudi narodno nošo zopet k nam. Koliko lepša bi bila, nego skažene moderne toalete, ki jih morajo že po enem letu ali dveh zavreči.

Narodna vezenina, ki komaj še životari v Belikrajini, bi tekom zime zaposlila lahko vsa naša številna dekleta.

Domače platno, fino spredeeno, kot to zna le še malo starih ljudi, bi tudi nobeni izmed nas ne delalo sramote. Tudi ko se blago poceni, bo imelo lepo izdelano trajno vrednost, zlasti še, ako ga z narodno vezenino ozaljšamo za prte, brisalke, rokavce, predpasnike itd.

Za vse to lahko vzbudimo zanimanje pri naših dekletih, samo resne volje in seveda razumevanja je treba.

Najbolj pa še pomagamo same sebi in si olajšamo delo, ako vzgojimo naša dekleta v dobre, skrbne, izobražene, vzorne matere. Skušnja nas uči, da z otroci takih mater navadno nimamo težkega posla.

Klic po dobrih materah je bil glasan že od nekaj, koliko nujnejši je tedaj v teh naših težkih časih. Tudi žena, ki ostane za »staro tetko« pri hiši, ima navadno največ posla z otroci in zato tudi tej nauki o vzgoji ne bodo škodili.

Še ena pot se mi zdi posebno priporočljiva, da pridemo po nji do materinih src naših šolarčkov. Često se zgodi, da oboli ljubljencek, morda edinček ali vsaj prvenec tej in oni skrbni mami. Zdravnik je morda več ur daleč, ali ga sirota ne more poklicati zbog velike revščine. Ako ji v taki stiski priskočimo na pomoč z dobrim svetom in morda tudi dejanski, nam vse žive dni ne pozabi tega. Tudi odraslim lahko pomagamo ob boleznih. Seveda moramo tudi res vedeti, kaj najuspešneje pomaga ob posameznih prilikah, zato treba zdravilstvo študirati. Če si nabavimo zdravilnih zelišč in še kaj drugih malenkosti, ki nam služijo v prvi sili, bomo tem lažje dejanski posegle vmes, kadar bo kdo iskal naše pomoči.

Za učitelje, ki razpolagajo z vrtom, se mi vidi posebno primerno sredstvo, ohraniti stik z domom in šolo — drevesnica. Že ponavljalci si v njih vzgajajo oziroma cepijo drevesa, in kako ponosni so potem, če smejo ob izstopu iz šole odnesti s seboj za spomin drevesce, ki so ga sami cepili po navodilih učiteljevih.

Tu je le nekaj misli, kako ohranimo stik z domom in šolo in kako obenem pridemo pri ljudeh bolj v veljavo in s tem zagotovimo našemu delu boljši uspeh.

Vsak izmed nas naj se oprime one niti, ki se njemu zdi naprimernejša, da ga priveže k ljudem, kajti: človeku ni dobro samemu biti. Vsega, kar sem tu priporočala, se najbrž nihče ne bo mogel lotiti. Morda se bo vse to komu zdelo tudi mnogo pretirano in preveč zahtevano. Takim povem, da sama dobro poznam učitelja, ki pa ni v našem okraju, ki se je poleg vsega, kar sem dozdej priporočala, bavil še z mnogočem, česar tu niti ne omenjam — in je bil zato povrh še vesten in vzoren učitelj. Človek bi skoro ne verjel, da toliko zmore res en sam človek, če ima železno voljo. Ko bi imela naša Zveza več tako delavnih članov, potem bi razni zabavljaji, če že ne na glas, vsaj v mislih priznali našo moč. Razvila bi se tem živahnejša tekma in nihče bi potem vsaj opravičeno ne smel govoriti, da ne mara v našo Zvezo, ker da se tu premalo dela, da je v njej premalo življenja. Doslej pa je gotovo že vsak izmed nas moral požreti kako tako opazko, vsaj jaz sem se že parkrat davila nad njo. Prav zato sem tudi brez obotavljanja prevzela današnje predavanje, češ: bolje nekaj kot nič.

H koncu naj omenim še, da pri vsem svojem delu, ki zahteva ogromnih žrtev, velike potrpežljivosti, vztrajnosti, veliko, zelo veliko razmiš-

ljanja in poglobljanja, ne glejmo toliko na zunanji sijaj in trenuten uspeh, ki pa često ne rodi najboljšega sadu. Z izobrazbo, zlasti polovičarsko, se kaj rado zaide v oholost, nečimurnost in druge, zlasti nam ženskam lastne čednosti. Treba torej z izobrazbo duha gojiti tem gorečneje izobrazbo srca, ker ženska, še tako izobrazena, še tako lepa in bodisi povrhu še bogata, ostane »podoba brez milosti«, če v njej ni srca, ni plemenitosti.

Sedaj, treba rešiti še vprašanje, kdaj in kako zbirajmo dekleta k pouku. Pravzaprav je to vprašanje nemogoče rešiti skupno. Vsak se mora pri tem ozirati pač na krajevne razmere. Fantje se navadno po parkrat na teden zbero v bolj poznih urah v društvenih prostorih. Skoraj ni mogoče, da bi se zbrali prej, zlasti poleti ne. A žal, da to nočno shajanje navadno nima najboljših nasledkov. Če pa že za mladeniča ne priporočam poznih shodov, koliko manj za dekleta, in vendar jih drugače skoro ne moremo dobiti skupaj. Morda bi pa le šlo tudi brez noči. Kakor je opaziti, bo sčasoma skoro vsak učitelj imel le poldneven pouk, enako seveda učiteljica. Jaz mislim, da bi se vsaj v zimskem času parkrat ali vsaj enkrat na teden tudi dekleta odtrgala od domačih poslov in bi prihitela v društvo, zlasti ako bi enkrat spoznavala, da se tam res priuče čemu koristnemu, imenitnemu. Zato bi bilo za take sestanke treba temeljito premišljenega načrta, skrbne priprave, da bi ves čas res dobro porabili. V eni ali dveh urah bi tako sigurneje več napredovali, nego ako cel večer nepripravljeni nekaj lovimo po zraku. Ako pa nam navadne dni le ne pride dosti deklet skupaj, ne kaže drugega, kot poslužiti se tudi nedelje. Vseh nedelj skoro gotovo nobena nas ne bo rada žrtvovala, a vsaj eno v mesecu morda le, kajne? Ko se n. pr. prvo nedeljo v mesecu zbero dekleta Marijine družbe k shodu, jih imamo skoro vse iz župnije, »ki so dobre volje«, skupaj. Ob taki priliki jim posvetimo še me kake pol urice, ali, če so za to, tudi več, da rešujemo z njimi najbolj pereča vprašanja, jih uvajamo z vzgojo otrok itd. Vedenje, snaga, ženske vrline in napake itd. itd. nam nudijo snovi več kot dovolj. Z lepimi narodnimi in Marijinimi pesmimi kaj lepo zaključujemo take shode. Če samo pri eni izmed vseh obrodi seme, ki ga bomo sejale, dober sad, nismo delale zastonj in tudi plačilo ne izostane.

Konečno želim le še prav od srca, da vse te moje besede ne padejo na kamenito cesto, marveč da vsaka izmed nas vse svoje zmožnosti in vse svoje srce posveti res — ne sama sebi in ne morda namišljenemu idealu, temveč naši jugoslovanski državi, za njen procvit, kulturo in blagostanje. Ne v zabavljanju in nezadovoljnosti, ampak v delu je naša rešitev.

Kultura in književnost.

Narodnogospodarski eseji. Spisal dr. A. Gosar. Založila Jugoslovanska knjigarna. V Ljubljani 1920. Cena K 7.20.— Esej (iz franc. *essai*) = razprava, poskus. — Pisatelj je že s svojim gospodarskimi članki v »Slovcu« začetkom l. 1919 obrnil nase pozornost in tudi ti eseji pričujejo o njegovem posebnem prizadevanju, da bi se načelno rešila in poglobila naša narodnogospodarska vprašanja. Svoje razmišljanje pričinja z resnim svetopisemskim stavkom »V potu svojega obraza si boš služil svoj kruh« in nadaljuje o bistvu dela: »Delo je samo na sebi prvi in glavni vir tvarnih dobrin, ki jih nujno rabimo za svoje življenje, delo je glavna podlaga osebnih pravic, kolikor segajo v zunanje gospodarsko življenje.« Prva razprava »Delo — podlaga za pravično ureditev gospodarskega življenja« obsega tudi zgodovinski razvoj dela. Zemlja je nudila človeku vsega dovolj, a vendar jemanje iz »bogato obložene mize« ni bilo možno brez resnejšega dela. Kar je kdo pridobil z delom, je smatral za svojo osebno last. Enako si je prisvajal posameznik s trudom obdelano zemljišče in njega dohodke ali pridobitek (produkcijo). Z razvojem gospodarstva se je pričnela delitev dela zamenjavanje lastnih pridelkov in izdelkov: trgovina, dalje tudi obrt in industrija. Za posredovalca se je pojavil denar. Ta je samostojno rasel kot kapital, ki donaša obresti. Za splošno narodno gospodarstvo so delo, zemljišč in kapital, enako nujno potrebni. O umevanju tega so pa velike razlike, s tem pa tudi pogubne in krivične posledice. Na ta način razvija pisatelj postanek in temeljno naziranje o prvotnih življenskih dobrinah ter poudarja pri tem skupno last, da obstoji zemlja zato, da živi na njej ves človeški rod, ne pa, da bi imeli nekateri vsega v obilici, drugi bi pa lakote umirali. (Str. 13.) Na splošno je vsak človek neizogibno dolžan z lastnim, osebnim produktivnim ali splošno socialno koristnim delom pridobiti si, oziroma prislužiti, kar rabi za svoje živ-

ljenje. (Str. 15.) Vsa zemlja ima mnogo premalo vsakovrstnih naravnih produktov, da bi mogli vsi ljudje brez dela samo od njih živeti. Vsakdo je navezan, če ne drugače, vsaj v mladosti, na tujo pomoč.

Druga razprava obsega razloček med mednarodnim in narodnim gospodarstvom. Težnja po mednarodnem gospodarstvu je sicer značilna pri razvoju gospodarskega življenja: obeta cenejšo produkcijo, do skrajnih mej izvedeno delitev dela in nadomestitev človeških moči z mehaničnimi. Tudi bi se omejila konkurenca velikih gospodarskih enot, narodov, oziroma držav. To narodno gospodarstvo pa je neizvršljivo, med drugim ni mogoče en svetovni jezik in ni mogoče ljudi prisiliti, da bi se učili in uporabljali v javnem življenju vsi samo enega izmed modernih »svetovnih« jezikov. S sedanjo kulturo nastopa vedno več zavednih narodov na pozorišče in s tem torej več različnih gospodarskih enot, ki se ne marajo kar tako vzravnati ali celo podvreči sebičnim koristim velekapitala. Velike socialne naloge se bodo sicer rešile mednarodno za ves kulturni del človeštva, a razlike med posameznimi narodi in njih samostojnimi gospodarskimi enotami bodo nujno ostale in ohranile svoj individualni značaj. Produkcija v velepodjetjih ni najcenejša, ker naraščajo organizatorični in tehnični stroški; pač pa koristijo splošnosti srednjevelika podjetja, ker zalagajo produktivnost i ceno, ki odgovarja nujnim produktivnim stroškom. Najprimernejša in res življenja zmožna oblika ostane le narodno gospodarstvo v običajnem pomenu. Tu je možna pravična razdelitev dela in produktov. Smotreno se lahko izrablja lega in vse posebnosti zemlje. Prav sklepa (na str. 48) dr. Gosar: »V mednarodnem gospodarstvu bomo vedno tujci, najemniki, v narodnem gospodarstvu pa smo doma in kar imamo tu, je naše.«

V tretjem eseju navaja pisatelj še druge reči o glavnih panogah narodnega gospodarstva. Mnogo premalo se za go-

spodarski položaj vpoštevava povzdignjenje produkcije. Merodajna je površina zemlje. Velikopoteznost je kaj lahko poguba za malo gospodarstvo. Mal posestnik mora dobro izrabiti sleherni, tudi slabo rodovitni kotichek svojega zemljišča, veleposestnik se za tako podrobno delo ne more zanimati. K sklepu nas pisatelj opozarja na vodilne misli o delokrogu trgovine, obrti in industrije. —

Priločno in lahko umljivo knjižico priporočam starejši srednji — in strokovnošolski mladini in izobraževalnim društvom. Ljudske in šolske knjižnice naj bi imele poseben oddelek za narodnogospodarsko stvarino, ker imamo v našem slovstvu že več dobrih zadevnih spisov. S tem bi knjižnice malo bolj vpoštevale besede vrlo priznanega srbskega narodnogospodarskega pisatelja Vunića, ki pravi: »Do danas su jezik, pjesme i tradicije narodne učinile svoju dužnost, ali to za današnje vreme već više nije dovoljno. Život naroda drži se i podiže danas samo na privredi (gospodarstvu) njegovoj a ne više na ratu (vojski), otimici i goloj političkoj borbi.«

Fort. Lužar.

Solski list, II. stop. Štev. 2. Uredil Andrej Rapè. (Konec.) — Ob sestavku, ki govori o »alkoholu«, sem se nehote domislil »Narodne čitanke o alkoholu«, ki jo je sestavil dr. A. Stampar; čudno se mi zdi, da je gospod urednik — ravno kar omenjeno in izbrano delce v ti stroki — prezrl.

Štev. 44. nudi samo milje, ki mi je všeč. Všeč so mi tudi kulturne sličice, ki so podane v štev. 45., 46., 47., 48., 52., 53., 54., 55. in najdovršenejši med vsemi, t. j. v 56. Le nekaj bi omenil, t. j. prve so kot kulturne sličice nedostatne, t. j. prezro zelo važne kulturne momente, ki bi se jih lahko omenilo, zadnja pa, kakor je lepa, meri v eni sapi preveč, t. j. ni za otroke 4. in 5. šolskega leta prikladno in pregledno razvrščena. Ob uvrščevanju te in podobne snovi v čitanke — kot take — bo treba še precej piljenja in prenavljanja. Štev. 49. in 51. po mojem mnenju nista drugega, nego ogromna okvirja, ki sta tako težka in deloma tudi tako neokretno izdelana, da bo v narodni osnovni šoli (4. in 5.

šolsko leto) najti prav težko žrebelj, ki ju bo držal; posebno še potem, ko se izpolnita okvirja s kulturnimi sličicami. Da bi ostala okvirja kar prazna, ne verjamem; in če ostaneta prazna, ostaneta pač — samo okvirja in prav nič drugega. Samih okvirjev — in naj bodo izdelani isti še tako lepo — pa ne razobeša nihče, če izvzamemo rokodelca, ki se bavi specialno z izdelovanjem okvirjev.

Tudi milje, markiran v štev. 61., ni slab; moti pa me zaimek v 4. verzu, čega primerjam z glagolom v 5. verzu. V tem poglavju moram nekatere kulturne sličice pohvaliti. Ali bi ne bil lep uvod v zgodovino za 4. šolsko leto vsa pravljica o Arĝonavtih? — V nji tiči dokaj kulturnih momentov, čeprav so v slogu pravljice — zabrisani. Štev. 64. in 65. sta suhoparni. Štev. 66. pa je primerna — tako se mi zdi — za kak slavnosten govor; a še tega bodo umeli samo oni, ki poznajo zgodovino že precej dobro. Ker pa ima gospod urednik lep dar pripovedovanja, naj raje pripoveduje sam, in sicer v obliki kratkih povestic, ki se bodo izlivale druga v drugo in poslušali ga bodo otroci raje, nego pa »Glasove iz davnih dni«, ki so vsled svoje monotoničnosti, t. j. brezbarvne individualnosti neverjetni in dolgočasni in se jim pozna na prvi hip, da jih govori ena in ista individualnost in ne okoli 13, kot jih je označenih v zgoraj omenjeni skupini. Takí glasovi segajo že v območje pisateljev dram in še med temi je samo eden Shakespeare. Štev. 65. nudi na dveh straneh dobo skoro 800 let! Kdo jo ume? — Samo oni, ki si zna izpopolniti vse to sam; in otroci 4. in 5. šolskega leta tega gotovo ne zmorejo. Male porcije, a teh več in vse te kar le moč v kulturno smer, to je zgodovina za otroke 4. in 5. šolskega leta! V štev. 66. ni izražen glavni moment poraza, t. j. izdajstvo; in zaraditega tragika dogodka ne pride do polne veljave. Da je dobil Štefan Sindjelič zaproseno pomoč, najbrže bi Turki stolpiča iz človeških glav ne bili gradili nikdar in vsa tragedija tjiči v tem, da je brat bratu odrekel pomoč v največji sili in bedi. Štev. 67. in 68. nista slabi, štev. 69. pa boleha na oni bolezni, kot štev. 65. Da, brez »podanikov« in brez »poljubljanja«

rok in robov kraljeve obleke, je težko pisati zgodovino za otroke! Štev. 71. bi utegnila v otrokih vzbuditi misel, da je ob pogrebu celjskih grofov res jokalo ljudstvo — kot tako. Kakšno ljudstvo je bilo to, tega menda celjska kronika ne pove; a vzbuja se mi misel, da so bili morda to le — Celjani; najbrže pa so bili to samo najeti hinavci, podobni onim izza pogrebov tega in onega Rimljana; za ljudstvo — kot tako — celjski grofi niso bili kaki slovenski knezi — v besede pravem pomenu — temveč bili so samo troti, ki so živeli, kot vsi plemenitaši takratne in poznejše dobe, od žuljev ljudstva. Všeč pa mi je, da sta prišla sv. Ciril in Metod do polne veljave. Kar me moti, je to, da je pisan članek treh strani skoro v eni sapi. Morda bi bilo vse bolj umljivo, če bi se podajalo v odstavkih, t. j. v posameznih zakroženih enotah.

Nekaj moram še pribiti ob koncu ocene in to je, da se je začel Šolski list ogibati Boga v velikih ovinkih. In vendar hoče imeti pri otrokih tudi Bog svojo besedo. V dokaz temu so besede pedagoga vseh časov in narodov, ki je rekel nekako takole: »Pustite male k meni; zakaj njih je nebeško kraljestvo!« — Prekeral pa se v tem oziru ne bom z nikomer; a tole je gotovo: »Mi, ki se zavedamo, da brez Boga ni vzgoje, bomo storili v šoli tudi v tem oziru svojo dolžnost pa makari bi se tudi čitanka, namenjena mladini osnovnih narodnih šol v Sloveniji, ognila Boga docela!« —á—

Osnovni pojmi opisne geometrije. Stavil Fran Jeran, profesor na državni realki v Ljubljani. Ljubljana. Založila Jugoslovanska knjigarna. Cena z določilo 45.60. — Prof. Jeran je priznan strokovnjak v matematiki in geometriji in mu moramo biti hvaležni za izdano strokovnjaško delo, ki bo dobro služilo

tudi našemu meščanskošolskemu učiteljstvu.

Varčna kuharica. Zbirka navodil za pripravo okusnih in tečnih jedil s skromnimi sredstvi. Za slabe in dobre čase sestavila Marija Remec. Drugi, pomnoženi natis. V Ljubljani 1920. Založila Jugoslovanska knjigarna. — Praktično sestavljeno delce priporočamo zlasti učiteljicam v raznih gospodinjskih tečajih. kakor tudi za zasebno uporabo.

Pravila o lepem vedenju. Za učence ljudskih in meščanskih šol sestavil in izdal A. Kosi. (Založil izdajatelj A. K., šolski ravnatelj v Središču ob Dravi.) Natisnila Medjimurska tiskarna v Čakovcu. Cena 1 K 50 v. Ker pripravlja šola za življenje, zato je njena dolžnost, da navaja mladino k vsemu, kar ji bo v poznejši dobi v javnem življenju koristilo. Med drugim je njena dolžnost tudi, da seznaní učence z glavnimi pravili lepega in dostojnega vedenja ter pazi potem tudi na to, da se mladina v šoli in izven šole po teh pravilih ravna. Ta zahteva je zlasti sedaj upravičena, ko se kot ena žalostnih povojnih posledic pojavila tudi med šolsko mladino brezprimerna posurovelost, ki jo je treba z vsemi sredstvi zatirati. Eno zadnjih sredstev, da se ta namen doseže, gotovo ni pouk o lepem vedenju. Učiteljstvo sicer uporablja pri pouku vsako ter opozarja mladino na veliko važnost prikupnega vedenja z ljudmi o raznih prilikah, toda splošnega navodila ali kažipota, ljudska šola v Slovencih dosedaj še ni imela. Temu nedostatku je skušal odpomoči A. Kosi z zgoraj navedeno brošurico, katero s tem priporočamo učiteljem in učencem ljudskih in meščanskih šol pa tudi staršem šoloobvezanih otrok.

A. Lebarjeva: **Oskrba manjdarjencev** je izšla. To izborna knjigo naročite takoj po dopisnici pri Slomškovi zvezi v Ljubljani. Cena 21.K s poštnino vred, v knjigarnah nekoliko več!

Zapiski.

V Spomenici II. deške meščanske šole v Ljubljani (ravnatelj J. Bezla) čitamo :

Prve meščanske šole na Slovenskem smo imeli že v preteklem stoletju. Bile so pa brez male izjeme nemške, šele v Postojni so ustanovili prvo meščansko šolo s slovenskim učnim jezikom. Meščanske šole nadomestujejo sedaj nekdanje štirirazredne nižje realke. Potem bi marsikdo sodil, da tam, kjer so realke, ni treba meščanskih šol. Ali naše realke, ki so se razširile v sedemrazredne, nimajo več naloge pripravljati mladino za potrebe srednjega stanu, marveč so pripravljalnice za visoko šolo (tehniko). Vsled tega tudi nimajo v svojem učnem načrtu zaokroženega znanja, kakor ga potrebuje obrtnik ali trgovec za svoj poklic. V meščansko šolo spadajo vsi tisti učenci, ki nimajo resne volje ali pa jim manjka zmožnosti, dovršiti kako srednjo šolo, potrebujejo pa vendar za svoj poklic nekoliko več znanja, kakor ga jim more dati navadna ljudska šola. Taki učenci imajo od meščanske šole več dobička, kakor pa od par razredov srednje šole. Ni pa tudi izključeno, da bi boljši absolventi meščanskih šol ne mogli nadaljevati študije. Izšolani meščanski učenci lahko vstopijo v trgovske, višje obrtne in tudi srednje poljedelske šole, sprejemajo jih tudi na učiteljske. Ako so se učili meščanski učenci tudi francoščine, pristopijo lahko v 4. razred realke, iz štirirazredne meščanske pa tudi v 5. razred.

V Sloveniji imamo sedaj že 18 meščanskih šol in sicer v Ljubljani 4 (2 deški, 2 dekliški), v Mariboru 3 (1 + 2), v Celju 2, v Ptujju 2, v Trzinu 2; po eno deško meščansko šolo imajo Krško, Postojna, Ribnica, Zalec in Borovlje. To je gotovo lep uspeh v naši Jugoslaviji.

II. deška meščanska šola v Ljubljani je pričela svoje delovanje 24. septembra 1919 in sicer s tremi razredi in eno vzporednico. Vstopilo je 90 učen-

cev in sicer v I. razred (a + b) 55, v II. razred 19, v III. razred 16. Pouk je bil trikrat na teden celdneven, trikrat pa poldneven, po veliki noči pa večinoma poldneven in sicer od 8. do 1. ure. Prihodnje šolsko leto se bode učila tudi francoščina in stenografija, ako se bo oglasilo za te predmete zadostno število učencev.

Kolegi i kolegice! Proživljavamo vremena, u kojima se rješavaju duševne krize, te se kristaliziraju naziranja na svijet. Svijet se diferencira. Pojedinci određuju svoj smjer. Čitavo naše društvo podijeljuje se u dva tabora: liberalni ili areligiozni i kršćanski. Liberalizam ide za tim, da dekristijanizira naš narod, a kršćanstvo nastoji da postavi solidne i čvrste temelje ljudskom društvu, na načelima pozitivne religije. Stoga se ljudi i organizuju prema naziranjima na svijet. Naš je narod kršćanski i kao takovoga treba ga i uzgajati, ako ne želimo, da postane rasadištem svakojakih načela, koja su kadra da unište čitav društveni poredak.

Potrebna nam je stoga čvrsta organizacija čisto kulturne prirode, što će okupiti sve one učitelje i učiteljice, koji imaju pozitivni kršćanski svjetovni nazor i koji žele, da naš narod bude uzgajan u vjeri otaca svojih. Najnovije činjenice govore nam, da je potrebna jedinstvena kulturna učiteljska organizacija za cijelu Jugoslaviju. U osnovi je novi školski zakon, koji ide za tim, da pomalo istisne vjeronauk iz srednjih škola, da spriječi djelovanje crkve i roditelja na uzgoj u pučkim, osnovnim školama. U liberalnim časopisima dnevno čitamo članke i rasprave, kojima je jasna tendenca: dekristijanizacija našega naroda.

Učiteljstvo, koje vjerski misli i osjeća, treba da se odlučno odupre svakom pokušaju, koji ide za tim, da dekristijanizira

¹ Naše učiteljstvo izrecno opozarjamo na ta velevažen oklic, ki je velikega pomena v razvoju kršćanske učiteljske organizacije. O. u.

zira naš narod. Učiteljstvo u Sloveniji organizovano je u „Slomšekovoj Zvezi“. U Zagrebu ima „Društvo kat. učiteljica“, samo smo neorganizovani mi učitelji, poglavitno oni, koji iziđoše iz redova organizovanega kat. dačkog pokreta, a također nijesu još organizovane ni mnoge učiteljice, koje su odgojene u kat. ženskim organizacijama. Sve ove sile treba okupiti u jednu jaku zajedničku organizaciju bez obzira na pokrajinske granice.

Na socijalnom tečaju u Homcu kod Ljubljane bilo je nekoliko učitelja i učiteljica, koji so održali informativni sastanak i zaključili da stupe u što uži doticaj s kolegama iz „Slomšekove Zveze“, te da zajedno s njima porade oko zajedničke kršć. učiteljske organizacije u cijeloj državi. Prigodom godišnje skupštine „Slomšekove Zveze“ u Ljubljani raspravljalo se o ovom pitanju, te je odlučeno, da će pedesetak slovenskih i učitelja doći u Zagreb na skupštinu „Društva kat. učiteljica“. Ovi su i prisustvovali sastanku, te su vatrenim riječima pozivali drugove i drugarice, da se organizuju i ujedine zajedno sa Slovencima u zajedničko jug. kršć. učit. društvo. Na sastanku je izjavljena želja, da se zasada posebno organizuju kat. učitelji i one kat. učiteljice, koje nijesu članice „Društva kat. učiteljica“, te da se onda združe s pomenutim društvom u jedno zajedničko društvo, koje će zatim stupiti u što uži kontakt sa „Slomšekovom Zvezom“. Treba stoga da svaki od nas da pismeno najavi svoj pristup u udruženje, da znamo točno, koji su pristupili, eda se u najkraće vrijeme možemo združiti s „Društvom kat. učiteljica“ u zajedničko društvo. Sa Slovencima moramo već sada stupiti u što uže sveze preko „Slovenskog Učitelja“, glasila „Slomšekove zveze“. Svaki naš organizovani član, kolega ili kolegica, treba da naruči naše zajedničko glasilo „Slovenski Učitelj“, koji je već sada označen kao glasilo jugosl. kršćanskog učiteljstva. Kad se sami organizujemo i kad se sa Slovencima združimo u jedinstvenu organizaciju, oni će rado promijeniti ime lista u „Jugosla-

venski učitelj“ ili kako drukčije. Svim kolegama i kolegicama toplo preporučujemo, da odmah naruče „Slovenskog Učitelja“. Ali da list bude nesamo slovenski nego i naš, dužnost je naša, da u njemu i surađujemo. Društvo i drugarice, na posao!

Koja je dakle naša najvažnija dužnost? 1. Prijaviti se za člana u naše udruženje. (Članice „Društva kat. učiteljica“ ne trebaju se prijaviti); 2. naručiti „Slov. Učitelja“; 3. sarađivati u „Slov. Učitelju“; 4. darovati nešto u fond organizacije, dok se ne uredi pitanje članarine (potrebne za proglose, objave, tiskanice, pisaci materijal i t. d.)

Vodstvo je ove akcije preuzeo drug Kuntarić Ljuboslav, učitelj u Našicama (Slavonija), kojemu se šalju prijave za pristup i doprinosi u fond. Narudžbe za „Slov. Učitelja“, kao što i saradnju; šalje se na adresu: Uredništvo „Slovenski učitelj“, Ljubljana, Židovska steza 4, III. Godišnja pretplata K 20.—. Pomoću „Slov. Učitelja“ naučit ćemo slovenski jezik, što nam je od prijeke potrebe radi upoznavanja sa Slovencima.

Spominjemo još, da je naše udruženje čisto kulturna organizacija, te da će svaki od nas i nadalje ostati članom dosadašnjih naših staleških organizacija.

Za privremeni odbor uz pozdrave: Za vjeru i dom! S Bogom za narod! Ljuboslav Kuntarić, Marko Vunić, Sofija Dušić.

Dr. Otto Willmann †. V Litomericah na Češkem je 1. julija umrl. Bil je eden najznamenitejših pedagoških in filozofskih pisateljev. V mladih letih pristaš Herbartove filozofije se je na podlagi temeljitih filozofskih študij povspjel na odločno kršćansko stališče. S paznim očesom je zasledoval zlate niti vekotrajne filozofije (philosophia perennis) od staroindijskih in egiptovskih modrijanov preko Aristotela, Platona, sv. očakov, Tomaža Akvinskega do Kanta in novejših modroslovcev ter se neustrašeno boril za neskaljeno resnico, pohranjeno v kršćanskem idealizmu. Narodil se je 24. aprila 1839 v Lizi na Poznanjskem. Od l. 1868 je bil profesor na dunajskem

pedagogiju, od l. 1872 pa profesor pedagogike in filozofije na praški (nemški) univerzi do l. 1903, ko je stopil v pokoj in se preselil v Solnograd, l. 1910 v Litomerice. Bil je zelo globokoumen pisatelj. Njegova najznamenitejša dela so: *Geschichte des Idealismus* 3 zv., *Philosophische Propädeutik* 1. del: Logika, 2. del; *Empirična psihologija*, 3. del: *Historični uvod v metafiziko*; *Die Didaktik als Bildungslehre*. Njegovi manjši pedagoški in didaktični spisi so izšli v zbirki »Aus Hörsaal und Schulstube«, filozofski pa v »Aus der Werkstatt der Philosophia perennis«. Oskrbel je tudi izdajo Herbartovih pedagoških spisov.

Alkohol. Od protialkoholnega oddelka poverjeništa za socialno skrb smo prejeli daljšo serijo zanimivih člančičev o alkoholizmu. Nimamo prostora, da bi jih priobčili v eni številki, zato jih podamo v večih zaporednih številkah. —

Pijančevanje je največji vzrok ljudskih belezni in uboštva. Po zadnji statistiki se je izpilo na Kranjskem v enem letu 5,500.000 litrov žganja, 13,000.000 litrov piva in 15,200.000 litrov vina. Za to množico alkoholnih pijač se je izdalo blizu 40 milijonov kron. Slovenci izdamo vsako leto za opojne pijače blizu 100 milijonov kron, a zemljiškega davka plačamo na leto kake 3 milijone kron. V bivši Avstriji se je izdalo za opojne pijače vsako leto 2500 milijonov kron. To je več kakor je leta 1913 izdala Avstrija za vse uradnike in za vso vojsko na suhem in na morju.

Žganje so pričeli kuhati v 11. stoletju. Dobilo se je prvotno le v lekarnah, kjer so ga hranili med strupi. Šele 300 let je, odkar ga ljudje uživajo kot pijačo. V žganju je 20 do 45⁰/₀, v konjaku 45 do 50⁰/₀, v rumu 50 do 70⁰/₀ alkohola.

Alkohol se ne more vpoštevati kot krepčilo ali hranivo. 1 kubični centimeter sira ima toliko redilnih snovi kot 1 liter starega vina, košček kruha pa toliko kot 5 litrov piva.

Alkoholne pijače človeku niso življensko potrebne. So celo narodi, ki se popolnoma zdrže opojnih pijač, pa so kljub temu močni in zdravi. V Ameriki,

na Angleškem, v Svici, na Finskem itd. žive milijoni, ki ne uživajo nikahkih opojnih pijač.

Alkoholizem razruši telesno zdravje in slabi duševne moči, Vsled alkohola trpe zlasti možgani, živčevje, pljuča, želodec, jetra, obisti, srce, žile. Naposled se pokvari vsa kri.

Abstinenčna organizacija »mladih junakov« izkazuje za leto 1919 na Kranjskem 35.000 članov.

Krščanska škola piše v št. 3-6. t.l.: „Časnom dvadesetgodšnjemu našem jubilarcu »Slomškovi Zvezi« svako priznanje. Ona može s ponosom pogledati na dosadašnji svoj rad. Možemo kazati mirne duše, da ima slovenski dio našega naroda osim svećenstvu zahvaliti u prvom redu svojemu vjerskim čuvstvom prožetomu učiteljstvu, što se svojim pučko-prosvjetnim institucijama diže nad ostalom braćom. Ako »Slomškova Zveza« ljetos povuče i hrvatsko učiteljstvo iz dosadašnje pogibeljne neutralnosti u svoje kolo, postaviti će najljepšu krunu svojemu dojakošnjem radu.“

Še enkrat javna kvalifikacija. Da je naredba o javni službeni oceni učiteljstva po voditeljih povzročila med nami toliko razburjenja in protestov, je krivo premalo poznanje naredbe, tok časa in pa dejstvo, da smo pozabili, kaj smo zahtevali — namreč javno kvalifikacijo.

Nadučitelji naj po tej naredbi sodelujejo pri službeni oceni učiteljstva in sicer javno. Ta okoliščina že sama na sebi daje večjo možnost za pravično presojo, oziroma oceno.

Bral in slišal sem razne tozadevne ugovore, ki protestirajo proti javni oceni učiteljstva po šolskih voditeljih, v isti sapi pa zahtevajo, da naj šolski voditelji v gotovih slučajih takorekoč denuncirajo učitelje. — Vsakemu voditelju je to delo neljubo; pri tem pa le šola trpi.

Marljiv učitelj se ne boji nobene ocene po šolskih organih; če se pa dobi kaka izjema, paj pa tudi že naprej ve, da je šolski voditelj dolžan ob koncu šol. leta podati o nji podroben opis. — Z avtoriteto šol. voditelja se bo dvignila šola in posebno tudi umirilo razmerje učiteljstva napram voditelju.

Tudi ugovor, da bo učiteljstvo pre-raznoliko ocenjeno, ker so šol. voditelji raznih naziranj, ne drži vsled jasne naredbе, da bodo nadučitelji le sodelovali pri oceni, končno veljavno se izreče itak okr. nazornik, odnosno okrajna ocenjevalna komisija. Meni je ljubše, da me ocenita dva kot pa samo eden, ker dva gotovo bolj zadeneta in tudi strankarska ocena je težja.

Včasih je učitelj tudi slabo razpoložen, bolan itd., ko pride nadzornik; tu je zopet voditelj — ki pozna učiteljevo marljivost, vestnost, okoliščine v soli in izven nje — dobrodošel. B—c.

Božji mlini. »Mladost« piše: »Pražski Večernik« z dne 7. oktobra 1919 je po-

ročal: »Gotovo se še spominjajo naši bralci na izjavo socialnodemokratskih učiteljev, ki jo je spisal in podpisal učitelj Petrbok. V začetku letošnjega šolskega leta je hotel ta učitelj tudi dejansko uresničiti, kar je tako ognjevito zagovarjal: Vrgel je iz svojega razreda križ in rekel: »Niti videti ga ne maram v razredu!« — Te dni pa se je zgodilo učitelju, da morda res ne bo več videl. Vnel se mu je zvečer mokri karbid in mu popalil obličje tako strašno, da bo prišel ob vid. Letos torej ne bo več poučeval, in kdo ve če še sploh kedaj. Ne radujemo se te nesreče in želimo ozdravljenja, a spominjamo se pri tem stare pravde o božjih mlinih.«

Društvena in stanovska kronika.

V Maribor! Dolžnost vsakega našega člana je, da poleti k dvajsetletnici Slomškove zveze v Maribor. Nečastno bi bilo za nas, če bi nas nadkrilili bratje Hrvati, ki nas v tako lepem številu posetijo.

Ali ste že naročili I. zvezek Učiteljske knjižnice »Oskrba manjnadarjencev«? Delo tov. Anice Lebarjeve spada v vsako zasebno učiteljsko knjižnico.

Resolucije¹ sprejete soglasno na zborovanju učit. društva za Maribor in bližnjo okolico, dne 15. aprila 1920. — 1. Naše društvo stoji odločno na stališču, da bodi stanovska učiteljska organizacija nadstrankarska in se pečaj le z vprašanji, ki so skupna stanovska zadeva vsega jugoslovanskega učiteljstva; izključuj pa iz svojega delokroga vsa sporna politična in kulturna vprašanja, ki ne tangirajo šolstva neposredno. Stanovska zavednost je edini pogoj za sprejem v društvo. — 2. Uverjeni smo, da je v interesu učiteljstva, šolstva in torej tudi države, da se vse jugoslovansko učiteljstvo čim najprej združi v eni sami stanovski organizaciji. — 3. Vsa teža odgovornosti za vse prokletstvo in g rje, ki pride prej ali slej na stanovsko razcepljeno učiteljstvo, pade na one činitelje, ki iz katerega koli nagiba ovirajo stanovsko združenje jugoslovanskega učiteljstva. Smatramo kot nečastno vsako slepomišljenje o načelnih vprašanjih. Ali stojimo na stališču nadstrankarstva ali pa smatramo kot pogoj za sprejem v društvo gotovo politično prepričanje ali svetovni nazor. V

enem, kakor v drugem slučaju moramo biti dosledni. — 4. Z ozirom na važno nalogo, ki je določena slovenskemu učiteljstvu v skupni stanovski organizaciji vsega jugoslovanskega učiteljstva, smatramo naravnost kot predpogoj za prospanje U. J. U., da stopi slovensko učiteljstvo vanje stanovsko združenje. — 5. Ugotavljamo, da je smer, ki jo zastopa uredništvo v našem stanovskem glasilu v protislovju z načeli nadstrankarske stanovske organizacije. Izjavljamo, da smo pripravljene izvajati konsekvence četudi hočemo preprečiti razkol, ako bi še nadalje uredništvo z raznimi opombami vsiljevalo svoje nazore in s priobčevanjem raznihotic žalilo politično prepričanje kateregakoli članov. Tudi smatramo kot potrato, da ponatiskuje »Učiteljski Tovariš« razne notice, ki niso v neposredni zvezi s šolstvom in učiteljstvom in ki jih more vsak član čitati v vsakem drugem listu. — 6. Odločeni smo iskati pota in sredstva, da uveljavimo svoje stališče glede stanovske organizacije, ker nam stoji stanovska edinnost višje kot vsi drugi oziri. Zato naročamo odboru, naj stopi glede skupnega zastopanja naših načel z učiteljskimi društvi zlasti v bivši Štajerski in Koroški — pa tudi Kranjski. — 7. Izjavljamo, da nimamo ničesar proti temu, ako Slomškova zveza obstoji še nadalje, ampak le kot kulturna, ne pa kot stanovska organizacija. Nje člani pa morajo biti obenem člani stanovske organizacije dotičnega okraja.

Podobe za šolo in dom so kaj lepo in primerno učilo ter razvedrilo mladini. Zaloga šolskih knjig v Ljubljani jih ima na razpolago večje število. Natisnjene so na lepem, dobrem papirju.

Barvane podobe so: Trnjulčiča, Janko in Metka, Volk in kozice in pa Libuša.

¹ O teh resolucijah je razpravljalo že več učiteljskih društev, zato jih priobčujemo prvi-krat neizpremenjene, ker drugi listi so nekaterе točke izpustili. Opomba ured.

Nebarvane so naslednje: Podobe iz stare in nove zaveze (pet različnih podob), Marijina legenda, Rimsko pristanišče, Huni (2 različni podobi), Romanski grad, Romanski samostan, Srednjeveško mesto, Oblega mesta (2 različni podobi), Turki oblegajo Dunaj (2 različni podobi), Mestno življenje, Visoko gorovje in ravnina, Zima, Pasji tipi, Železniške zgradbe, Križarji, Solina Wieliczka, Življenje kmetov, Življenje na cesti, Hiša romanskega sloga, Sv. Severin, Visoko gorovje, Levi, Viteški turnir, Drobница, Vinstvo, Praga, Iz mesta, Prva pomoč v neugodnih, Sajenje sadnih dreves.

Šolska vodstva opozarjamo na te jako lepe in poučne slike in jim jih toplo priporočamo v nakup. Naj bi jih imel vsak učenec! Cena barvani sliki je 1 K, nebarvani 50 v. Naročiti jih je najmanj deset. Kdor naroči celo serijo, dobi 20% popusta.

Zborovanje kamniške podružnice. Lep dan je praznovala kamniška podružnica Sl. zv. 10. junija t. l. v Kamniku. Zborovala je ob sijajni udeležbi. Došlo je 36 njenih članov in 7 gostov je počastilo zborovanje.

V pozdravnem nagovoru je poudarjal tovariš predsednik g. Primožič moč krščanske ideje, na kateri naj temelji naše delo. Na dnevnem redu je bilo predavanje tov. gđc. Angele Grčar. V jako prijetnem govoru je obravnavala izvenšolsko delovanje učiteljice. Dala je mnogo navodil, kje in kako naj zastavi vestna učiteljica svoje moči izven šole v korist naroda. Res je! Z izvenšolskim delovanjem si bo pridobilo učiteljstvo zaupanje ljudstva in s tem ugled. Hvala tov. predavateljici za koristne nasvete. Referat bo priobčil Slov. učit.

Tov. g. Štrukelj je govoril o koristi in potrebi skupne stan. organizacije. Žal, da nekateri Zavezarji ne kažejo pravega umevanja in zahtevajo smrt Sl. zv. Mi jim pa prav nič branimo — nasprotno celo želimo, — da si ustanove kulturno organizacijo, ki bo odgovarjala njihovemu svetovnemu naziranju. Dalje je poročal o jubilejnim zborovanju Slom. zv. v Mariboru in zadnjem informativnem posvetovanju na Štajerskem. Slednjič je pozval navzoče k sodelovanju pri nakupu in izdaji pedagoških in mladinskih knjig.

Po živahnem razgovoru so bile soglasno sprejete sledeče resolucije:

1. Smo proti oceni od strani šol. voditelja.
2. Proti vsaki krivični oceni naj bo dovoljena pritožba.
3. Protestiramo, da se učiteljstvu odreka pasivna volilna pravica.
4. Zahtevamo »uradni šolski list«.
5. Smo proti temu, da se oddajajo učit. službe že pred razpisom. Čuditi se moramo, da nekateri že pred razpisom vedo, katero mesto bodo dobili.

Za sklad Slom. zveze se je nabralo 520 K. Omeniti je vredno, da je v tekočem šol. letu pristopilo 6 novih članov. Iz Italij. ujetništva sta se vrnila tov. gg. Maks Koman in Viljem Rožič.

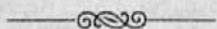
Po predavanju je bil skupen obed v restavraciji g. Kende. Postregel nam je izborno in ceno. Cast in hvala mu! Po obedu so se popevale lepe narodne pesmi in v najboljšem razpoloženju so se udeleženci razšli. Za vstop v Slom. zvezo so se oglasili: 1. Črničoj Slavko, učitelj v Kamniku. 2. Fischer Jozefa, uč. v Kamniku.

K dostojnosti. Vsled posredovanja po enega člana obeh učiteljskih organizacij, sta sklenila oba odbora, da se preneha z osebnimi napadi v strokovnih in političnih listih. S tem v zvezi je razumeti, zakaj nismo pričeli za enkrat priobčevati v zadnji številki napovedanih portretov. Nam se je vedno gabilo brezplodno medsebojno ometavanje, ker se načelni boj lahko vrši v dostojnih oblikah. Naše načelo je: Osebnost ne napadaj nikoli, na napad pa odgovori z vsoto odločnosti!

Regentu Aleksandru Karadordeviču se je v posebni avdienci poklonila Slomškova zveza. Tudi v priliki godu našega kralja Petra je podala organizacija svoje čestitke. Pri tej priliki moramo odločno obsoditi postopanje vlade, ki ni povabila k dineju zastopnikov obeh strokovnih učiteljskih organizacij. Če so bili k temu upravičeni železničarji, poštarji, brivci, Orli in Sokoli, potem je bila dolžnost vlade, da ne prezre učiteljstva pri taki svečanosti. V Avstriji pa nismo več in v predpotopni dobi tudi ne!

Proslava dvajsetletnice »Slomškove zveze« v Mariboru, dne 31. julija 1920. Program: Dne 30. julija ob 10. uri dopoldne odhod iz Ljubljane. V Ponikvi izstop, pohod na Slomškov dom. Ob 6. uri zvečer nadaljevanje vožnje v Maribor, kamor dospemo okrog 8. ure. — Dne 31. julija ob polu 8. uri sveta maša na grobu Slomškovem. Sveto mašo bo daroval gospod doktor Josip Demšar. Po sveti maši kratek nagovor gospoda vseučiliškega profesorja dr. Lukmana. — Ob 9. uri zborovanje »Slomškove zveze« v telovadnici II. dekliške meščanske šole. I. pozdravi, II. referati, III. ustanovitev podružnice za bivšo štajersko. Referirajo: gosp. profesorica Marija Štupca; Ant. Martin Slomšek — naš vzor; Dr. Josip Demšar, honorarni vseučiliški profesor: Znanstvena utemeljitev versko-nravnih vzgoje; nadučitelj Štrukelj: Za Kristom ali Antikristom? Popoldne nadaljevanje zborovanja: 1. Poročilo o katoliškem pokretu med hrvatskim učiteljstvom. Poroča tovariš Kuntarič iz Našic v Slavoniji. 2. Predavanje tovarišice Ive Marušić iz Zagreba o organizaciji »Mladih junaka«. 3. Ustanovitev »Lige katoliških nastavnika u kraljevstvu SHS«. Poroča tovariš Marko Vunič iz Splita. Po zborovanju skupen izlet v okolico. Zvečer se udeležijo zborovalci večernic in koncerta »Ljubljane«.

Upravništvo »Slov. Učitelja« naznanja, da se je lanski letnik zaključil z 9. številko. Vsaka sprememba naslova naj se takoj naznani upravništvu.

2. Za stalne veroučitelje pa stopi na mesto okrajnega šolskega nadzornika po cerkvenem oblastvu določeni nadzornik veronauka (dekan ali poseben nadzornik) in na mesto zastopnika učiteljstva zastopnik cerkve.

3. Kadar gre za ocenjanje zastopnika učiteljstva, oziroma cerkve v okrajnem šolskem svetu, stopita v ocenjevalno komisijo njiju namestnika.

§ 4.

Službovanje ravnateljev, nadučiteljev in začasnih voditeljev večrazrednih šol, istotako voditeljev enorazrednic, ocenja okrajna ocenjevalna komisija samo po izidu nadziranj okrajnega šolskega nadzornika.

§ 5.

1. Predpisani redi so: 1. „prav dobro“, 2. „dobro“, 3. „zadostno“, 4. „nezadostno“; za vedenje pa: 1. „popolnoma pravilno“, 2. „pravilno“, 3. „manj pravilno“, 4. „nepravilno“.

2. Ocenjevalna komisija pod vsako točko ocenjevalne pole (§ 2.) kratko in točno popiše lastnost učiteljevo ter mu na tej podstavi prisodi red. V posebni opombi naj se omeni izredno šolsko, prosvetno, človekoljubno ali drugo podobno delovanje.

3. Vedenje se ocenja, v kolikor se vpoštevata proti predstojnikom, tovarišem, staršem in učencem, zunaj šole pa, kolikor je v zvezi z ugledom učiteljskega stanu in z napredkom in razvojem zavoda, na katerem učitelj deluje.

4. Posameznim učiteljem se v službeni oceni priobčujejo le redi, ki so določeni v 1. odstavku tega paragrafa brez nadaljnega popisa.

§ 6.

Šolskemu vodstvu in višjemu šolsk. svetu v Ljubljani okrajni šolski svet obenem pošlje prepis ocenjevalne pole (popis in rede), iz katere je razvidno, kako se je ocenilo službovanje na šoli nameščenih učiteljev.

§ 7.

Učitelji imajo pravico, pri šolskem vodstvu v ocenjevalni dobi po enkrat vpo-gledati v prepis ocenjevalne pole ter si ga prepisati; tekom 14 dni izza vročitve ocene se smejo pritožiti na višji šolski svet zoper oceno, ki je slabša nego 1. ali 2. red (§ 5., [prav dobro, dobro, oziroma popolnoma pravilno, pravilno]).

§ 8.

1. O prizivih odloča prizivna komisija pri višjem šolskem svetu, katere člani so pristojni višji šolski nadzornik in dva učitelja, ki sta nastavljena na javnih ljudskih in meščanskih šolah ter sta člana višjega šolskega sveta.

2. Če bi se pa pritožil zoper oceno eden teh dveh učiteljev, določi višji šolski svet drugega učitelja iste kategorije v prizivno komisijo.

3. Prizivna komisija za pritožbe veroučiteljev je sestavljena iz višjega nadzornika za veronauk in iz duhovnika, ki ga določi cerkveno oblastvo izmed dveh duhovnikov, ki sta člana višjega šolskega sveta.

4. Če je treba poizvedb, preden se odloči o prizivu, jih izvrši pristojni višji šolski nadzornik, oziroma višji nadzornik za veronauk ali duhovnik, določen po cerkvenem oblastvu.

§ 9.

1. Usposobljenostna ocena nanovo nameščenih ali s početkom šolskega leta pre-meščenih učiteljev naj se redno ne ustvarja pred tretjim četrtletjem.

2. Redna letna ocena se priobči učiteljstvu tekom enega meseca po zaključku šolskega leta in sicer prvič za šolsko leto 1919—1920.

1. Višji šolski nadzorniki priobčujejo svojo oceno okrajnemu šolskemu nadzorniku in vsakemu učitelju osebno pod zaprtim ovojem in proti obratni poštni sprejemnici.

2. Njih ocena je dokončna.

V Ljubljani, dne 23. aprila 1920.

Deželna vlada za Slovenijo.

Poverjeništvo za uk in bogočastje.

Poverjenik: dr. Verstovšek, s. r.

Sklad Slomškove zveze.

† Bregar Josip, nadučitelj	K 50
Cundrč Marg., strok. učitelj.	„ 10
Čečko Anton, kaplan	„ 20
Hafner Angela, učiteljica	„ 10
Hafner Kristina, učiteljica	„ 10
Razlag Erna, učiteljica	„ 5
Neimenovan v Ljubljani	„ 15
Silvester Fran, nadučitelj	„ 20
	<hr/>
	skupaj K 140
Današnji izkaz	K 140.—
Prej izkazanih	„ 2066.90
	<hr/>
Skupaj	K 2206.90

Pošiljatve na A. Pirc, učitelj na II. m. d. lj. šoli v Ljubljani.

Uredništvu »Učiteljskega Tovarisa«. V številki 27. čitamo: »V 150. številki »Jugoslavije« piše gospod profesor Fabinc med drugim tudi, »da je nadučitelj Jakob Dimnik izjavil našemu članu Slapšaku, da me je treba ubiti«. Pooblaščen od tov. Jakoba Dimnika izjavljamo, da nadučitelj Jakob Dimnik dotičnih besedi ni govoril in dne 1. julija je član Slomškove zveze Slapšak nadučitelju Jakobu Dimniku izjavil, da gospod profesor ni pisal resnice.« — Temu nasproti — da se tudi poslužimo visokouradnega tona — smo pooblaščen izjaviti: Tov. Slapšak je izjavil ponovno in sicer zadnjikrat v seji celega odbora Slom. zveze z dne 11. julija t. l., da je gospod ravnatelj Dimnik res govoril navedene besede. Pač pa je treba pristaviti, da tov. Fabinc ne bo izvajal nobenih konsekvenc, ker se inkriminirane besede v svoji morali same dovolj obsojajo, nadalje iz stanovskih ozirrov in z ozirom na starost gospoda Dimnika.

Ta številka je dvojna in obsega 32 strani. — Prihodna številka izide 15. septembra t. l.

»Slovenski Učitelj« izhaja sredi vsakega meseca. Uredništvo in upravljanje je v Ljubljani, Židovska steza 4/III. Naročnina za društvene člane K 40.—, za nečlane K 30.—. (Pri društvenih članih je v naročnini vračunjena društvena članarina. Vsak društveni član mora biti naročnik lista.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 2. vsakega meseca. Reklamacije, naročnina in dopise sprejema uredništvo »Slovenskega Učitelja« v Ljubljani.

Last »Slomškove zveze«. — Oblastem odgovoren I. Labernik, učitelj na Rakovniku.
Tiska »Jugoslovanska tiskarna« v Ljubljani.